



Hafia. — A Dorshire szállító helő fedélzetén meérkezett Hallába a heidek angol fűzészázad. — Felfegyverzett arab terrorbenda fegyvertől az egyik jafia—Jeruzsálemi ut mentén lévő állomás házeit. A benditék rablással is kísérleteztek. — A tenzparill hatóságok feltartóztatják a Hallába vitték a „Liesel” nevű panamel zászló alatt futó halót, amelynek fedélzetén 906 zsidó menekült volt és illegálisan az országba akart vándorolni. Hosszas tárgyalások után a palesztinai kormány közölte végül, hogy engedélyezi a menekültek partraszállását.

Genf. — Több zsidó és arab küldöttség érkezett Genfbe, ahol június 8-án nyílt meg a Népszövetség mandátum-bizottságának ülése. Zsidó részről a Jewish Agency küldöttségén kívül a revizionista-cionista szervezet is küldöttséggel képviseltette magát Genfben. Külön küldöttség érkezett Genfbe Teodor Zissu dr vezetése alatt, aki az utóbbi időben élénk propagandát fejtett ki Palesztina déli részének a Nevevek zsidókkal való betelepítése érdekében. Az arab delegációk egyikét Jemal Husseini, a volt főmunká sora vezeti. A mandátum-bizottság ülésai zárkórtek.

Jeruzsálem. — Ismeretlen tettes agyonlőtt egy arab Jerókelőt, majd nem sokkal ezután két zsidót megsebesítettek a zsidó negyed közelében. Tel-Avivban bombát helyeztek el a telefonközel alá, amelyben a robbanás leletlen károkat okozott. Hallától északra az angol partörtség ismét feltartóztatott egy kivándorlóhalót, amelyen 200 zsidó utazott.

Washington. — Belügyl körökben terv merült fel arra nézve, hogy a Fülöp szigeteken a lapán befolyás ellensúlyozására 10.000 emigráns zsidót telepítsenek le. A terv az amerikai közvéleményben nagy visszhangra talált és valószínűleg megvalósításra is kerül, mivel az a küldöttség, amelyet a helyzet megvizsgálására a helyszínre rendeltek, beszámoló tepszöleteléről.

Prága. — A napokban alakult meg Prágában „Narodni Ariskeja Kulturni Jednota” — árja nemzeti egyesület néven az első, kimondottan antiszemita célzatu egyesület. Az egyesület feladata az antiszemita tanok terjesztése a csehek között. E célból „ismeretterjesztő” előadásokat fognak tartani Prágában és az egész projektóriátus területén. Az egyesület tagjai övszjalikat viselnek, amelyen a Dávid csillag alatt nagy A betű díszel. Ez fogja szimbóizálni — mondják az egyesület vezetői — a zsidók elnyomását az árjak által. Az egyesület elnöki tisztjét Franz Drazda, az ismert cseh antiszemita tölti be. — Uj részletek kerültek napvilágra a kormány által tervezett zsidótörvényt illetően is. A törvény az összes zsidók lajstromozását írja elő. Azonban nemcsak a személyeket, hanem vagyonukat is bevezetik a lajstromokba. Az állami és közhivatalokból, valamint az összes iskolából elbocsátják a zsidókat. Zsidógyermeknek a jövőben csak kizárólag zsidó iskolákban nyerhetnek oktatást.

Szatmár. — Neamtu Coriolan, Szatmár város levéltárosa érdekes füzetet adott ki Szatmár népességi és közigazdasági viszonyairól. A rendelkezésre álló adatok alapján népszámlálást végzett Szatmáron és megállapította, hogy a városnak 53.000 lakosa van a következő részletezés szerint: 15.088 román, 13.000 zsidó, 19.176 magyar, 2436 rutén, 2942 sváb és német, 358 vegyes. Tehát a lakosságnak mintegy 25 százaléka Szatmáron zsidó.

London. — VI. György király születésnapja alkalmából több zsidót is kitüntetésben részesítettek, így többek között dr Alexander Sidney, a Victoria állam Medical Board-jának elnöket, Jakob Rachunselkint, a postahivatal egyik vezető tisztviselőjét, továbbá Otto Moritz Schifft, a német zsidó segélybizottság elnökét.

Jeruzsálem. — Június 8-án VI. György angol király születésnapján a Jewish Agency Jeruzsálemi székházának ormára kiltették a kék-fehér zászló mellett az angol lobogót is. A templomokban külön imék hangzottak el az angol királyi pártért. A főkormányzó által rendezett garden party zsidó részről csak a kormány zsidó tisztviselői és néhány agudista vezető veti részt.

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

## KÖNYVKRITIKA

Adler Salamon:

### „Erké Hakkijunim“

(Héber filológiai mű)

A zsidó tudásnak sohasem volt akadálya a gazdasági viszonyok leromlása, vagy az üldözöttség. Ha valahol nem trázis az „elefántcsonttorony”, akkor a héber irodalomban nem az. Ebből a szempontból nem is az a lényeg, hogy lát-e nyomdát egy-egy kézirat, mert ha most nem is, de majd évek, vagy évtizedek múltán kerül a világ elé, hogy szaporítsa a zsidó tudományos művek számát, amely amugy is légiónyi.

Adler Salamon könyve tudományos színvonalá miatt kevés családban találhat csak érdeklődésre. Mert ma a legtöbb zsidó családban is a „regény” járja, az irodalmi férc és mesterműnek kihidított tákolmányok, amelyek elemér lértek és holnapra senki sem tudja, hogy létezett-e valaha.

Vizsont Adler Salamon bihari díszegéi rabbi nem a tűnő napoknak, hanem évszázadoknak dolgozott, mielőtt kiadta volna nemrég megjelent héber könyvét. Monumentális munka ez, 300 oldalon, ragyogóan kiállított lexikális módszerrel rendszerezett mű, amely a „zészim” címszög dolgozza fel a héber főnevek szinonimáit. Az anyagot a Bibliából, a Talmudból, a Szfiri, Toszefta, Midras és Zohar adja. Tulajdonképen egy régi szerző átdolgozott művéről van szó. Az eredeti szerző Rob Jechiel Heilper, a XIX. század első felében rabbiokodott Minszk városában. 1808-ban jelent meg az „Erké Hakkijunim”, melyből csupán néhány példány volt forgalomban. Még a legzadagabb gyűjteményekből is hiányzott ez a mű. Mivel a szerző halála után jelent meg, teli volt hibákkal, mert olyan emberek segítettek, akiknek fogalmuk sem volt a mű lényegéről. Most kellett jönni Adler Salamon bihari díszegi tudós rabbinak, aki évekig dolgozott a nagy művön. Megírta a szerző életrajzát, pontos táblázatot ad a rövidítésekéről, katalógizál és szelvényekkel, bibliográfiái adatokkal látja el a könyvet. A laikus közönség nem is tudja felfogni a könyv értékét és a nagy munkát, amelyet ennek a műnek sajtó alá rendezése jelent. Az „Erké Hakkijunim” izléses köntösben jelent meg. Aki héberül olvas és tanul, valósággal nélkülözhetetlen irásai. Ez a könyv megírása az örök zsidó alkotási láz mintaképe, a kiadás pedig az optimizmuse, hogy a mai világban óriási összeget fektetett bele abban a reményben, hogy van és lesz megértés a zsidó közönség körében. Bün volna egy ilyen nemes szándékot megtorpanni hagyni.

A nagyváradi „Poale CedeK” zsidó iparos-egyesület ag-menházat vasárnap avatták fel lélekemelő ünnepség keretében. A felavató ünnepegen a város képviselőiben Dr. Solyom Kálmán alpolgármester jelent meg, Riff Emanuel főkéntor teljes kórus kísérettel vezette be az ünnepélyt, ezután Klein Mór rabbi mondott magasszárnyalásu beszédet. Katz Hermann az aggokháza ügyvezető elnöke üdvözölte az alpolgármestert, majd köszönetét fejezte ki a váradi keresztény társadalomnak, amely sok segítséget nyújtott az otthon felépítéséhez. Dr. Solyom Kálmán alpolgármester a város és saját nevében fejezte ki elismerését a zsidó iparosoknak, akik az elszegényedett, kiöregedett iparosokról ily nemes intézmény keretében gondoskodnak. Az aggokháznak már lakója is van Weisz Benjamin 94 éves szabó személyében.

## 5-U-M-O-R

### A TUDÓS

Tudós mesternek egy kalmár valami tárgyát megörizni adta.

De idő mult s a kalmárnak szüksége volt a tulajdonára. Felkereste hát a Mestert. Ott találta a katedrán ülve, előtte számos tanítványa.

Szólt a kalmár:

— Oh Mester, szükségem van arra, amit gondfajdra, őrizésedre bízam.

A tudós pedig válaszolt:

— Új le és várj egy kis órát, amíg tanításomat befejezem.

A kalmár helyet foglalt, de egyre türelmetlenebb lett. Mert a Mester tanórása nagyon elhúzódott.

Az a szokása volt a Mesternek, hogy tanítása közben egyre bőlogatott a fejével.

Amikor a kalmár ezt látta, az a hit fogta el, hogy a tanítás művészete abban rejthető, hogy beszéd közben a fejet bologatni kell, a többi mellékes.

Azért hát így beszélt:

— Kelj föl, óh nagy Mester, engedd, hogy én foglaljam el a helyedat. Egy időre majd én bologatok helyetted a fejemmel. Azalatt te az én tulajdonomat előkeresheted a lakásodban, mert nekem nincs több időm várakozni.

### BERLINI HUMOR

Két elkésereedett berlini találkozik. Azt mondja az egyik:

— Jó volna, ha Streicher színész lenne.

— Miert pont színész?

— Szeretném több darabban látni.

Két berlini zsidó beszélget egy kávéházban és az egyik azt mondja:

— Hitler kijelentette, hogy a nemzeti szocializmus ezer évig fog uralkodni...

Mire a másik a következőket mondja:

— Akkor nincsen baj, Mert azután már csak 994 év van csak hátra, amíg szenvedni fogunk.

— Wie fühlen Sie sich? — kérdik egy zsidótól.

Mire az mosolygva felel:

— Danke, abstammungsgemäss.

Egy almát árusító kofától kérdi a náci:

— Német almák ezek?

Mire a kofa hejyknél felel:

— Talán beszélni akar velük?

Egy fiu cédulákat oszt az utcán. Odafőn a rendőr:

— Valami Greuel propaganda? Megnézi a cédulákat, őresek mindeket oldalon. Hát minek osztogatja ezt, ha nincs rajta semmi?

— Meine Leute wissen schon! — feleli a fiu huncutul.

### ÉRTHETETLEN...

Az öreg falusi korezmáros meghalt és két fiára csupán annyit hagyott, hogy azok egy hordó szilvóriumot vehettek az örökségből és még négy garauk maradt. Közösen elhatározták, hogy a hordó szilvóriumhoz nem nyulnak, az lesz a forgóókéjük és a hordót maguk előtt gurítva, vándorutra indultak. Utközben az egyik fiu nagyon megszomjazott és így szólt a másikhoz:

— Nézd, én szeretnék inni egy kupica szilvóriumot. Nem kívánom ingyen, hanem adok neked érte négy garast.

A másik belement és négy garasért kiadta a kupica szilvóriumot. Néhány perc múlva ő szomjazott meg.

— Nézd, — mondta a testvérének — én se kívánom ingyen. Itt a négy garas, adj nekem egy kupicával.

Es így ment a dolog mindaddig, amíg a hordó egyszerre csak teljesen üres volt.

A két testvér erre szomoruan összenézett és az egyik így szólt:

— Most csak azt nem értem, hogy nincs se szilvóriumunk, se pénzünk, pedig mi mindíg megfizettük, amit megittunk.

### ÉRTÉKELES

Egy nagy vallásos ember férjhez adja a leányát és így szól a vőlegényhez:

— Ötszázezer lei hozományt adok a lányommal, de ha megégyed, hogy szombaton zárva tartod az üzleted, adok hétszázszert.

— Tudod mit — mondta a vőlegény — ha egymilliót adsz, egész héten ki se nyitok.

# NÉPÜNK

Director și Șefredactor: Wasserstrom Sándor

REVISTA EVREIASCĂ

Redactor responsabil: Leitner Zoltán

## A törtetés ördöge

Minden jelenség, amely a zsidósággal kapcsolatos, lekótt érdeklődésünket, ami érték és természetes. Erdély legnagyobb ortodox hitközösségében választás lesz vasárnap. Ha figyelemmel kísérjük a nagyváradi orth. hitközösségben az ugynevezett „választási harc”-ot, azt látjuk, hogy nagyon kevés ember hevit a zsidó közönség gondolata, az eszme, mely mozgó és irányító erő kell legyen minden ilyen belső ügyben. Amilyen nagy idóket élünk, épen olyan kicsi emberek azok, akik ma a felszínen vannak. Kevés a kiétel és nagyon gyér azok száma, akik felülemelkednek a hétköznapiságon és a nagy általános közérdeket nézik.

Azt kell szomorúan lássuk, hogy mindenki csak önmagát nézi. Valami bámulatos együgyűség nyilatkozik abban, hogy az első legfontosabb kérdés: „rajta vagyok, vagy leszek a listán, vagy nem?” Es milyen kicsinyesség mutatkozik ezen a téren? Milyen távol állunk a vezér-principiunktól? Nem szeretjük mi a fétéseket és nem szeretünk balványokat emelni magunk fölé. De ez még korántsem jelenti azt, hogy mindenki „tarsolyában hordja a marsallbotját.” Aki úgy érzi, hogy van egy pár garasa, már jógat formál arra, hogy beleszóljon a zsidó közélet legfontosabb problémáiba. Vannak más „jogcímek” is. Miert a másik és miert nem én? hangzik ez a felkiáltás uton-utfélen és ezért van az, hogy a hetuenev ember, aki Erdély legnagyobb hitközösségének eltiét kell képezze, ezernyi melléktehintetek figyelembevéttelével kell megalakuljon.

Törtetés és zsidóügyek iránt csak választások előtt érdeklődők teszik zömét az önjelölteknek. Micsoda ördöge lehet egy ilyen tisztiségnek, hogy annyian török magukat utána olyanok, akik a közönségt érzést különböben nem ismerik és még kevésbé érzik.

A zsidó ucca nem jelentkezik ez esetben úgy, ahogy kellene. Legtöbbször a demagógiának adnak tápot. Es a demagógia mindig tudja, hogy milyen „jelszavakat” dobjon a köztudatba. Mindenekelőtt ledönteni a régi embereket. Mindig új arcokat akar látni. Mintha a zsidó bajoknak, a zsidó tengeri nyomorúságnak csupán azok lennének a bűnösei, akik a hitközösség élén állanak. Mindíg keresik a bűnbakot, holott sohasem a hitközösségi vezetők a hibások abban, hogy annyira leromlott a zsidóság életszínvonala, hogy annyi buja-baja van a zsidó egyedeknek. Nem lehet és nem szabad hibáztatni egy hitközösségi vezetőséget, mert egészen bizonyos, ha a felelőtlenség, a demagóg jelszavakat hirdetők jönnének az éle, azok csak összeomláshoz vinnék a hitközösség erkölcsi és anyagi adottságait. Szájtéppéssel, hangossággal, botokkal és lázítással nem lehet egy nagy zsidó közönség három, illetőleg hatéves korszakát előre determinálni. Komoly és a

nagyob erdélyi hitközösségben a konszolidációs munkát.

Nem egyszerű „kolecolás” ez ma, hanem életkérdés. A jövő szempontjából egész Erdély zsidóságát kell érdekelje, hogy e sok ezer adófizetőt jelentő komoly, nagy közület jövőbeni utja a pusztulás felé vezet-e, vagy tovább halad a konszolidáció útján? Kell, hogy érdekelje, hiszen az ország eme legnagyobb hitközössége uttő munkát kell adjon a túlzottan felhalmozódott népi teendők irányításában. Nagy közérdek ez. Jelentős kérdés a belső szervezés és az univerzális zsidó problémák szempontjából is. Ma minden kisebb jelenség is életkérdés és mi bizunk abban, hogy a zsidó tömegek józan ítélőképesége megtalálja a kellő kifejezési formát és győzni fog a konszolidáció jegyében és a zsidóság magasabb érdekeiért összefogók küzdelembe induló hitközösségi listája.

## Terror és ellenterror Palesztinában

Arab terroristák felgyújtották a tiberiási zsinagógát

(Tiberiás.) — Vasárnapra virradó éjjel Tiberiásban kigyulladt és porráégett Palesztina legrégebb zsinagógája, amelyet Meir rabbi, a második században épített Meir rabbi. A zsinagógát évről-évre a világ minden részéből felkereste a vallásos zsidóság. Egyike volt Palesztina legnagyobb értékű műemlékeinek. Minden lel arra mutat, hogy a tüzet gyújtogatás okozta, illetve arab terroristák műve volt.

Lapunk más elyén beszámolunk a haifai piacon történt robbanásról, amelynek 30 arab halottja és sebesültje van. A világsaitó egy kommentálja a haifai merényletet, mint-ha az válság volna a Tiberiásban elkövetett arab merényletne.

## 10.350 certifikátot szavazott meg a palesztinai kormány az április-szeptemberi félévre

(Jeruzsálem.) — A palesztinai kormány hivatalos lapja június 14-iki számában közli, hogy a kormány 10.350 bevándorlási certifikátot szavazott meg a zsidóknak az április-szeptemberi félévre. Hatszáz certifikátot nemzsidóknak szavazott meg a kormány

A zsidó kvótából 5350 certifikát menekülteknek szól és 5000 más bevándorló kategóriáknak. 1200 certifikát levonásba jön, miután azt még áprilisban kiutalta a Jewish Agencynek. 1300 certifikátot az ugynevezett „illegális” bevándorlásra tartanak vissza. Illy módon 7850 certifikát marad, amiből 4205 menekülteknek és 3645 más bevándorlóknak szól.

Az 1300 „illegális” certifikátból 696-ot olyan egyéneknek juttatnak, akiket elfogtak

Hatalmas arab banda megtámadott Tiberiás mellett a haifai utvonalon egy teherautót. Erős lövöldözés kezdődött, amelynek folyamán két zsidó segédrendőrt, akik kísérték az autót, névszerint a 27 éves Kirschner Benjámin és a másik gaffir megtámadták, előbbt agyonlőtték, a másikat az elősiető angol katonaság megmentette. A gaffir hőiesen küzdött a banditák ellen, amíg megérkezett a segítség.

Szombaton reggel a tel-avivi országoton egy agyonlőtt és súlyosan sebesült arabot találtak. A katonai hatóságok érlyes nyomozást kezdtek és szankciókat léptettek életbe.

a titkos partraszállási kísérletnél és 569-et olyanoknak számítanak fel, akik partraszálltak ugyan, de nem fogták el őket.”

A ténylegesen megmaradt 7850 certifikátból 600 munkásoknak szól, amelyeket a Jewish Agency oszt ki annak igazolása mellett, hogy a bevándorló munkások azonnali alkalmaztatása biztosítva van. 2200 certifikát diákoknak, tanulóknak és a Jugend-Allijia tagjainak van fenntartva. 400 certifikát menekültek 13—15 éves gyermekeinek szól, akiknek elhelyezéséért a Vaad Leumi kell, hogy garanciát vállaljon. 2950 certifikát kapitalisták és Palesztinában élő egyének hozzátartozói illti, 1500 certifikát 1000 fonttal rendelkező tőkéseknek, 105 certifikát pedig más tőkes elemeknek szól. 35 certifikát rabbiknak van fenntartva.

A Zissu-terv szerint:

Három millió zsidót lehetne letelepíteni a „Negew“-ben, amely a Szentföld integráns része

11.500 négyzetkilométer nagyságú földön megfelelő öntöző műveket kellene létesíteni

A zsidó olvasóközönség bizonyára emlékezi fog arra a világszerte nagy feltűnést keltő eseményre, amely a Fehér Könyv megjelenésével egyidejűleg foglalkoztatta a világ lapokat, sőt a világ közvéleményét is. Egy romániai származású zsidó egyetemi hallgató Al. Zissu egy nagyszabású tervet dolgozott ki, amelyet 120 angol parlamenti képviselő előtt adott elő, a brit alsóház egyik különtermében. A tervet „Negew“ tervnek nevezik, ama földterület után, amely Palesztina integráns része és amelyet Zissu szerint három millió zsidó letelepítésére lehetne felhasználni. A Negew teljesen lakatlan és e pillanatban nincsen rá reflektáns. Ez nem zárja ki azt, hogy amikor sok zsidó pénzrel és még több kinlódással, verjeikkel a negew termékeny leszi: megjelennek a haszonlesők és a „miénk“ felkiáltással elakarnak vitatni.

Egyelőre azonban ettől még nagyon messzire vagyunk. A kérdés azonban rendkívül érdekes és nagyon aktuális, mert új utakat szabna a zsidó országépítés elé. Bizonyos körökben a terv nagy feltűnést keltett és egyáltalán nem tartják fantasztikusnak.

MI A NEGEV?

Még a jó, magukat „jónak“ tartó cionisták is, ha rátekinthetnek a Zsidó Nemzeti Alap ismert kék-fehér perselyére, s figyelmeztetnek a miniatűr térképre, amely rá van emelítve, meglepetéssel látják, hogy ez a „hivatalt“ térkép sem tünteti fel a „Negew“-et. De ha a Jewish Agency által kiadott térképeket nézzük, azokon sem látunk mást, mint egy kicsinyített Palesztinát. Az a bizonyos földrajzi vonal délrele megáll és nem megy beérsebbé tul.

Holott — s ez nagyon érdekes — nem ez a földrajzi „vörös-vonal“ jelenti a mandatarius terület határait. Ez csak két részre osztja.

Az Akaba öböljéig 11 és fél millió dunum terület van itt, amely minden kétséget kizáróan Palesztinához tartozik, nem csupán földrajzilag, hanem még a Nepszövetség mandátuma szerint is.

A Negew egy igazi „senkiföldje“ Zissu szerint, mert nem csupán az arabok és angolok nem beszélnek róla, hanem a kék-fehér perselyek kiadói (a negew szó tulajdonképpen délt jelent és szárazságot is) is megelégedtek róla és mintha a lime lemondtak volna róla. Az tény, hogy 1300 éve annak, hogy megszűnt minden civilizált élet a negewben, ami annál meglepőbb, mert nincsen sem Tibet körül, sem pedig a végtelen nagyságú délamerikai mezőkön sem. Nem valami exotikus távol-sághan levő terület ez, hanem Egyiptom és Palesztina utkeresztződésénél a Földközi és Vörös tengerek között. Mintha egy hatalmas háromszög volna, amelynek minden egyes szöge, egy-egy tengerbe torkolodnék. A földközi-tenger, a Vörös és a Holt-tengerekbe.

Különös és színes történelme volt. Először akkor találkoztunk vele a történelem folyamán, amikor Ábrahám ösátjának törzse elhagyta az Eufrates vidékét és ezen a területen telepszik le. Ez a terület az, amely a Biblia első fejezeteinek tárgyát képezi. Ezen a területen jelenik meg először a zsidó nép — mint népség. Tulajdonképpen erre a területre vezette népet Mózes is és csak az edemíták hatalma üzte el onnan őket és a történelmi kénszerűség indította el utjukra tovább őseinket, hogy őszak lele vándoroljanak, a mai Palesztinába.

Később a fiatal Dávid király először a

Negeuben lett uralkodónak elismerve és innen hódította meg a többi országrészeket.

A nagy király fia és utóda, a Negevből kibányászott réz segítségével tárgyalta Ofírral. 359-ben annyira be volt népesítve, hogy független római provincia lett, amelyet Palesztina-Tertia néven ismer a történelem. Hat nagy városa volt, amelyek romjait még ma is látni lehet és egyik városa, Elath egyidőben versengzett még magával Jeruzsálemmel is.

HOGYAN LEHETSÉGES ITT UJRA ELET?

Kétségtelen és minden telepítésnek első feltétele, egy rendszeres műtözés. Minden attól függ, hogy a modern technika segítségével hogyan láthatjuk el vizrel ezt a csaknem tízezer millió dunamos területet. — A rómaiak hirtűn vízközterelő módszerekkel dolgoztak, különösen az esővizet tudták jól eltenni a száraz évszakra. De a nomád inváziók folytán a vízművek, amelyeket a rómaiak építettek, elhanyagolták és rövid időn belül pusztasággá lett ez a virágzó terület.

1913-ban és 1914-ben Lawrence ezredes és Sir Leonard Woolley archeológus végeztek alapos kutatásokat a negewben (akkor még nem volt menekült probléma és nem lehetett semmi „tendenciát“ felfedezni ebben, hiszen akkor még a béke boldog korszakát éljük) és ezek a kutatások arra a megállapításra készítették őket, hogy szerintük, megfelelő földművelési eszközökkel, ugyanolyan termékenyvé lehet tenni a negewet, mint a bizantinikus korban volt. Az 1926-ban újabb kutatást végzett Sir Flinders Petrie hasonló konklúziókra jutott.

A NAGY KÉRDÉS!

Mégis, hogyan lehetséges az, hogy a zsidó vezetők elfeledkeztek hazájuknak feléről? 11.500 négyzetkilométert nem lehet ignorálni.

Nem érthető meg, hogy Dr. Weizman és munkatársai, hogyan tanúsíthattak ilyen indolenciát ezzel a hatalmas földterülettel szemben, amely integráns része Palesztinának. Ez azt a hiedelmet keltette a világban, még a zsidóság körében is, hogy a Negew „elviselhetetlen“ klímájú. Holott: — jobb, mint a palesztinai. Az átlagos hőmérséklet — ez nagyon érdekes megállapítás — 4 fokkal alacsonyabb, mint az északi, „valódi“ palesztinai résznek.

EGY RAPPORT-RESZLET

Sir John Hope Simpson jelentésében a következőket látjuk. Azt írja, hogy a Negevnek nagy öntözési lehetősége van és ez a terület határtalan rezervoárt képez, megművelhető föld tekintetében. És ennek dacára a zsidóság semmit sem tett a negew érdekében. Sőt, a Peel bizottság előtt még sem említették.

Pedig ez lett volna az egyetlen területi követelés, amelyet az arabok nem kifogásoltak volna. Ezután a politikai helyzet azt követelte, hogy újabb bizottság menjen ki a felosztás „technikai“ részének bonyolítására. A Wood-

head bizottság előtt sem kérte a cionista vezetőség a Negevet, dacára annak, hogy ott egyelőre arab sem él. Tehát ezt senki el sem vitathatja fölünk.

Az első, aki erről az egész kérdéssel beszélni kezdett az angol, illetőleg a világ közvéleménye előtt, ez a romániai fiatalember, Ai Zissu. De ne gondoljuk, hogy a Jewish Agency hita meg, hanem az angol gyarmatügyi minisztérium. Elsősorban a Woodhead bizottság előtt beszélt és ajánlotta először Zissu a Negevet, mint települési területet. Fontos feladata éppen a hivatalos cionista vezetőségnek az lett volna, hogy Rodézia, Guinea és egyéb meleg tervek propagálása helyett, a Negevet javasolják a települések előterébe.

A királyi bizottságok, a Peel is, meg a Woodhead is, de az angol alsóház és a lordok háza is céloztak arra, vagy egyenesen meg is kérdezték, hogy akarják-e a zsidók a Negevet. Dr. Weizman és a mögötte állók „elfelejtették“ erre a kérdésre válaszolni. Ezért Zissu bátran a világ közvéleményéhez fordul és kijelenti, hogy ő akarja pótolni ezt a mulasztást. Kéri a zsidókat, hogy álljanak mellé ebben a nagyfotosságu kérdésben. Adva van 11.500 négyzetkilométer terület, amelyen embermilliók telepedhetnek le, csak pénz kell hozzá és akarat.

Érdekes, hogy a cionista hivatalos körök valóban hallgatásba burkolóznak. Miért? Ha egészséges a terv, miért nem állanak mellé? Vagy itt is elkötelezték magukat valakinek? Hát nem a zsidó nép érdeke az első. Sok barátja van a negew tervnek hivatalos angol körökben is. Fogjunk össze velük — hátha ez hozza meg a zsidókéret végleges megoldását, természetesen Palesztina többi integráns részével együtt! ...

\*\*\*\*\*

— ANGLIA, BELGIUM ÉS HOLLANDIA ELHELYEZIK A MENEKÜLT NEMET ZSIDÓKAT. [London] A zsidó menekültek ügye megoldás felé közeledik. A „Saint Louis“ hihedtté vált utasainak tragikus bolyongása felrázta az eddig mereven elzárkózó európai államok hivatalos körét és a közvélemény nyomása alatt segítséget igények az otthonukból elűldözött zsidó menekültek elhelyezésére. Így például, mint Amszterdamból jelentik, a holland kormány a „Saint Louis“ utasai közül kétszázakat ad letelepedési engedélyt. A belga kormány hivatalos jelentést adott ki arról, hogy ugyancsak befogad 250 embert a „Saint Louis“ utasai közül, míg a többi 470 utas valószínűleg Angliába kap beutazási engedélyt, hogy ne kelljen Hamburgba visszatérniük, ahol a koncentrációs tábor várja őket. — Az angol alsóház ülésén MacDonald gyarmatügyi miniszter bejelentette, hogy kérdéssel fordult a brit birodalom valamennyi gyarmati kormányzójához, tudnak-e zsidó menekülteket befogadni. Ez a megkeresés nem vonatkozik Rodéziára, Kényára és Tanganyikára, amelyeknél külön meg fogják vizsgálni a betelepítési lehetőségeket. A földművelésügyi miniszter azt a bejelentést tette, hogy 1500 menekült zsidót el fog helyezni az angol mezőgazdaságban, amíg sikerül őket más országban letelepíteni. — Hivatalos angol közlés szerint március 31-ig kétezer zsidó menekült kapott szabályos bevándorlási engedélyt az angol gyarmatokon.

A londoni kormány most ismét felhívta azon gyarmatok kormányzóinak figyelmét, ahol tömeges letelepítésről nem lehet szó, hogy a zsidó menekültek egyéni bevándorlási kéréseit intézzék el kedvezően.

Választások előtt...

Építő munka vagy destrukció

uralkodják-e a nagyvárad ortodox hitközségben?!

Értékes elemek vagy felelőtlenek vezessék-e a hitközséget?

Vasárnap, június 25-én választanak 52 képviselőtestületi tagot a várad ortodox zsidóság választópolgárai

A nagyvárad ortodox hitközségben vasárnap, június 25-én képviselőtestületi választás lesz. Erre a legnagyobb hitközségében mindenkor rendkívül fontosságot tulajdonítottak a képviselőtestület 71 tagja megválasztásának, mert bizonyos tekintetben nem csupán Nagyvárad zsidóságának a legközelebbi évekre vonatkozó állásfoglalását döntötte ez el, hanem egész Erdélyben jelentősége volt az itteni zsidóság állásfoglalásának.

A kérdés ma is oly jelentőségteljes, hogy részletesen kell foglalkoznunk vele, mert kötelességünk felvilágosítani zsidó testvéreinket minden tekintetben arról, hogy miképpen áll a helyzet ma, melyek a választók kötelességei és végeredményben irányt kell mutatnunk, hogy mit tartunk a jövő szempontjából lényegesnek és fontosnak. Nem „partpolitika“ akar ez lenni, mert ma sokkalta komolyabb időket élünk, sem-hogy kicsinyes veszekedések determinálják a zsidóság állásfoglalását.

Nem „partok“ allanak egymással szemben, hanem van egy turbulens csoport, amelynek vezetői „totális“ diktatúrát akarnak bevezetni a hitközségi életben.

Sőt annyira elfajult már a gyűlölködés, hogy azzal fenyegetőznek, ha nem szájukra szerint folyik le a választás, akkor külön hitközséget létesítenek. Ha azt hinnék a kivüállók, hogy egy ilyen merész program irányítója, egy nagyfelkészült, nagykonceptiójú ember, akkor nagyon téved. A sok újságírók megszerítette, s amikor azt tapasztalta, hogy ma örmesterek is irányíthatják a világot, akkor miért ne lehetne örmesteri tempókkal és tönussal is, egy 15—20.000 főből álló nagy zsidó közületet is ilyen tempóval vezetni, vagy legalább is destrualni.

Úgy véljük, hogy a zsidóság keretein belül nem ültethetünk fel ilyen „divatos“ áramlatoknak. Kétezer éve a jogfolytonosság elvét hirdetjük és akárhány totális állam is létezik a világban, a zsidó hitközségben soha nem lehet és nem szabad a demagógia e nagyfokú elajulásának helyet adni. S ha még nagy vallási vagy egyéb differenciák volnának a szőnyegen.

De ezekről szó sincsen! Tisztára személyes gyűlölködés a magva és személyi animozitás az egész. Ma sokkalta súlyosabb időket élünk, semhogy ne akarnók valamennyien az egységet. De ez az akarat csak a hitközség tekintélyes vezetőitől részéről nyilvánult eddig meg, a másik részen terorról, hatóságai beavatkozással tenyegedőnek, meg végső esetben kiválással.

Kérdézzük zsidó testvéreinket, lehet-e, szabad-e a mai viszonyok között ennyire elajulni hagyni személyi ellentéteket? Mert ha elvek harca volna... nem szólnánk semmit. Elvőge mindenki elve tisztelében tartandó. De itt nem arról van szó. Amiért néhányan deszpotikus hajlamaikat akarják kiélni és diktatorknak akarnak lenni, azért meg nem lehet térd-fejet hajtani Erdély legtekintélyesebb hitközségi választópolgárainak.

Senkisé vádolhat bennünket azzal, hogy elfogultak volnánk bizonyos irányzattal szemben. Sőt, amikor úgy láttuk, hogy az a helyes, akkor a jogfolytonosság mellett voltunk évekekel kezelőt is. Csak most látjuk tisztán, hogy a híres és hírhedt „botosok“-tól nem láttuk

azokat, akik konstruktív munkát akartak végezni a hitközségben. Nem láttuk, mert az első sorokban akkor is azok a „botosok“ álltak, akik ma ellenzékbe vonultak és akiknek vezetője nemrégiben jelentette ki, hogy „mögöttem áll”

Mögöttem áll a ...

Ez a jelszó tragédiát jelent a nagyvárad ortodox zsidóságra egyaránt. Mert

talához. Nem lehet meghonosítani hagyni, hogy az öblöshangok és a veszekedést magáért a veszekedésért szeretők jussanak szóhoz és ezzel elkeressék a „nadrágos“ embereket a hitközségi élet mezéjéről. Nem lehet a demagógiának helyet adni, a fekevesztett rombolási dühnek, amely ma tűzönvizen keresztül hódítani akar.

nem hagyhatjuk, nem tűrhetjük, hogy a uralma következzen be a legnagyobb erdélyi hitközségben! Nem tűrhetjük, hogy nagypactéri kocsmaüzvejj jusson be a hitközség zöldposztos közgyűlési asz-

Kik a szövetségeseik?

Amikor valahol a szélsőségek akarnak uralkodni, akkor valahol találkoznak. Így történt ez minden totális államban is. A legelső a szélsőbaloldali elemek voltak azok, amelyek a szélsőjobbhoz csatlakoztak. Miért volna törés ezen az elven, amikor egy hitközségi választásról van szó? Logikus, hogy itt is így kell lenni. Es van is így!

Azon a „parton“, ahol ma a csöcselék uralmát követelik, rögtön odatalálnak a társadalmi népboldogítókat, akik eddig csak a társadalmi revolúciók tanát hirdették. Mindenki megérti, hogy kikre és mit gondolunk. Mi közülük a hitközségi ügyekhez azoknak, akik tagadják az Örökkévaló létezését, tagadják a zsidóság fennmaradásának szükségességét, tagadják a hitközségek szükségességét. Ezek a szélsőségek baloldali elemek összefogtak az extrémekkel, mert mindakettőnek egy a célja:

A cél: Felforgatni a hitközség rendjét, anarchiát teremteni, hogy megszűnjön minden konzolidációs munka, összeomoljon minden, amit őseink annyi fáradsággal és oly hosszú időn át építettek. Könnyel, vérrrel és verejtékkel!

Az örök rombolóknak, a feljelentgetőknek, a gyűlölet bajnokainak találkozása egy véresen büzös nász lehet az eredménye, amelyben elvetődhet a zsidóság minden jobbra való törekvése. A hitközség nem lehet pádioma sem a „botosok“ uralmának, a legfőbb botosokkal az élen és a hitközség nem dobató oda azoknak, akik csak be akarnak turakodni, hogy azután szű módjára addig ráják a hitközség egészséges fundamentumát, amíg az össze nem omlik.

Ezeknek minden célja a destrukció. Összeomlasztani a zsidó közösséget, megsemmisíteni a zsidó összetartás legfőbb oszlopait és ural-

mul esetén nem maradna más, mint üszkös romhalmaz, amely fölött együtt fog lakmározni a ... Is a különböző szélsőségek sísára hada!

Minden jobbjézű zsidó el kell gondolkozzék a dolgok illetékesen való állásán. A demagógia mindig üres és hangzatos jelszavakkal dolgozik.

Itt sem harcol külön eszközökkel. Nekik mindegy, hogy hol és mikor? Csak rombolni, csak minden eddigi folytonosságot megszüntetni. Drasztikus eszközökkel, ordítással és fenyegetőzéseikkel megfélemlíteni a jobbjézű elemeket, akik ezek után elkerülük a hitközséget és tudni sem akarnak a rossz szellemről, amely oda beforakodni akar: a szent falak közé. Ha ezek győznének,

akkor reménytelen lenne a várad ortodoxia jövője, minden rendes polgár eltávozna örökre a hitközség éléről és nem lenne senki, aki törődne többé a zsidóság eme fontos fellegvárával.

Ma nem olyan időket élünk, hogy a zsidóember azt mondja: nem érdekel a hitközség. Nem tudhatja, hogy mikor válik a hitközség az egyetlen szeruvé, amely utolsó mentővára és életcélja lehet a zsidó közösségnek. Nem lehet hagyni, hogy ehek harmincadjára kerüljön.

Talán még soha nem volt olyan jelentősége annak, hogy kik álljanak a hitközség élén, mint éppen napjainkban. Talán még soha nem volt oly lényeges kérdés, hogy a hetvenegyes képviselőtestület, amelyből 52-en kerülnek választás alá vasárnap, kikből fog állani. Dolgozni akaró komoly elemekből, vagy a rombolni kész, saját maguk által csöcseléknek nevezett hadból, amelynek legfőbb erőssége a szélsőségek,

Fuchs Mancsi írószalonja a Rimanóczy-u. 12 szám alól elköltözött Rimanóczy utca 8 földszintre



# Hitközségünk tisztelt választóihoz!

Kedves Hittestvéreink!

Uj képviselőtestületi választások előtt állunk A zsidó sors soha nem tapasztalt tragikus és válságos napjai súlyos felelősséget és kötelezettségeket rónak minden egyénre és közösségre, de fokozottan vonatkozik ez hitközségünkre, amelynek az eddigiek mellett uj és nehéz feladatokkal kell megbirkóznia.

A felelősségtől áthatva, amellyel a közösségnek tartozik, a képviselőtestület számos tagja, akinek madatuma csak 1941 végével járt volna le, beadta lemondását, hogy a választóközösségnek ezzel módot nyújtson arra, hogy a változott időkre való tekintettel nemcsak ama képviselőtestületi helyek betöltéséről döntsön, melyeknek érvényessége most megszűnik, hanem az egész képviselőtestületet újból választthassa és így döntőleg megnyilatkozhasson: kikre akarja a jövőben a hitközség sorsát bízni.

Sajnos, az egész 71 tagú képviselőtestületre vonatkozóan ez keresztülvihető nem volt, nem legutolsó sorban a mandátumukhoz mindenáron ragaszkodó egyes képviselőtestületi tagok ellenállása folytán, akik a bizalmi kérdés felvetését saját személyüket illetően célzerűnek nyilván nem látták, — de így is el lehetett érni, hogy az amugy is választás alá eső mandátumokkal együtt ezuttal 52 hely, tehát a 71 tagú képviselőtestület zöme kerül választásra.

Kedves Hittestvéreink!

Itt az idő, hogy hitközségünk jövő sorsáról döntsünk. A súlyos helyzetre való tekintettel életbevágóan fontos, hogy a képviselőtestületbe olyan egyének kerüljenek, akiknek együttműködése a vezetés harmóniáját biztosítja, hogy hitközségünk eképpen a red háruló egyúttműködésnek megfelelően. Ha ismét nem egységes akaratu képviselőtestület kerül feladatoknak megfelelhessen. Ha ismét nem egységes akaratu képviselőtestület kerül feladatoknak megfelelhessen. Ha ismét nem egységes akaratu képviselőtestület kerül feladatoknak megfelelhessen.

Uj szellemet belevinni bizonyos keretben és mi lenne az új szellem? Hajlandó volnék hínni nekik, ha nem látnám, hogy CSAK SZEMÉLYES GYÜLÖLET, SZEMÉLYES BOSSZU, SZEMÉLYES ELLENÉT MOZGATJA ÖMET. Ez pedig nem lehet célja egy megmozdulásnak. Amióta valaki gyűlöli valakit, az még nem fogcím arra, hogy romboljon és egy sokezerfőnyi zsidóságot magában foglaló hitközséget és annak mintafeladatait tönkretesz. NEM TUDOK HINNI EGY ILYEN „ELLENZÉKI” SÉGNEK, MERT ALAPJAI BETEGEK ÉS NEM GYÓZHET, MERT NINCSEN SEMMIFÉLE MORÁLIS ATÓTÓ EREJE PROGRAMTALAN „PROGRAMJUKNAK.”

## Reich József

lesz. Saját listánk ismertető jele, hogy Reich József neve nem egyszerű nyomtatásban, hanem sajátkezű aláírásának sokszorosított másában (facsimiliéjében) szerepel.

A régi praktikákkal élve, valószínűnek tartjuk, hogy a mi listánkon szereplő jelöltök közül néhány ismertebb személyiség nevét más listára is fel fogják akarni venni, hogy így a közbizalomnak örvendő nevek mögé olyan egyének bujjanak meg, akik a súlyos értéket képviselő egyéniségek nevének felhasználásával és ekként a közönség megtévesztésével és képviseletével a hitközség irányítását magukhoz akarják ragadni. Kijelentjük ezért itt félrevezetésével a hitközség irányítását magukhoz akarják ragadni. Kijelentjük ezért itt félrevezetésével a hitközség irányítását magukhoz akarják ragadni. Kijelentjük ezért itt félrevezetésével a hitközség irányítását magukhoz akarják ragadni.

## Reich József

neve ebben a névaláírásban szerepel, munkaképes és alkotásokra hivatott férfiakat tömörít egybe, akik a régi tradícióknak hitközségünk életében megbízható őrői és szent meggyőződésünk, hogy a listának győzelemre segítése által olyanok kezére fogjuk a hitközség jövőjét bízni, akiknek együttműködése a békés és áldásos fejlődés garanciáját jelenti.

Kérjük tehát tisztelt Hittestvéreinket, akik irántunk bizalommal vannak, hogy a f. hó 25-iki választáson szavazzanak listánkkal minden változtatás nélkül és biztossítsák ezzel annak az irányvonalnak a fenntartását, amellyel dicső elődeink hitközségünket a múltban naggyá emelték!

Hittestvéri üdvözléssel:

- REICH JÓZSEF a hitközség örökös diszelnöke
- ULLMANN ISTVÁN a hitközség v. elnöke.
- DEUTSCH IGNATZ kalapgyáros.
- CZITTER JENŐ gyáros.
- DENES IZIDOR hitk. alelnök.
- LEITNER LAZAR a Leitzengyártó elnöke.

- ROTHBART A. EDE v. hitközségi alelnök.
- ULLMANN JÓZSEF nagykereskedő.
- GELLISZ GYULA szentgyérfői főgondnok.
- SILBERMANN JÓZSEF hitközségi alelnök.
- SEIDENFRAU JÓZSEF gyárigazgató.
- KLEIN DAVID

Oradea, 1939. június havában.

Egy választópolgár levele

## Nem vagyok hajlandó...

NEM VAGYOK HAJLANDÓ felülni a demagóg felszavaknak, amelyeket a Poetul Goga-ucra környékén lansztróznak. Nem vagyok hajlandó elhinni, hogy csak akkor lesznek paradicsomi állapotok a nagyváradi zsidóság körében, ha Motzen Samu és Neuman Lipót irányítása alá kerülne a hitközség.

NEM VAGYOK HAJLANDÓ, mint szavazópolgár elhinni ezeket a valótlanosságokat, mert emlékszem arra, hogy ezek az „ellenzéki vezérek” már hangoskodtak egyszer és képtelen rágalomokkal évekkel ezelőtt fordították fel a hitközség nyugalmát. Tudom jól, hogy vannak emberek, akik ebben az örök ellenzéki szerepben tetszelegnek maguknak és a rombolás szelleme annyira vérükben van, hogy törnek-zúrnak maguk körül anélkül, hogy képesek volnának a legesélyesebb építésre is. Olyan emberek ezek, akik gyűlölködnek: — magáért a gyűlöletért. Akik nem bírnak nyugodni atmoszférában élni, akik nem tudják türelmetlenségükben normálisan megvárni, amíg céljukat, elgondolásukat, — ha azok jók is volnának — lassankint megvalósítva látják.

Igen, HAJLANDÓ VOLNEK hínni nekik, ha látnék valami nagyobb koncepciót közöttük. Ha széles látókörrel rendelkező kultúregényiségűek volnának, akiknek van programjuk. Építeni valamit és miből? Uj szellemet belevinni bizonyos keretben és mi lenne az új szellem? Hajlandó volnék hínni nekik, ha nem látnám, hogy CSAK SZEMÉLYES GYÜLÖLET, SZEMÉLYES BOSSZU, SZEMÉLYES ELLENÉT MOZGATJA ÖMET. Ez pedig nem lehet célja egy megmozdulásnak. Amióta valaki gyűlöli valakit, az még nem fogcím arra, hogy romboljon és egy sokezerfőnyi zsidóságot magában foglaló hitközséget és annak mintafeladatait tönkretesz. NEM TUDOK HINNI EGY ILYEN „ELLENZÉKI” SÉGNEK, MERT ALAPJAI BETEGEK ÉS NEM GYÓZHET, MERT NINCSEN SEMMIFÉLE MORÁLIS ATÓTÓ EREJE PROGRAMTALAN „PROGRAMJUKNAK.”

Ezzel szemben mit várok én: egyszerű adófizető hitközségi polgár attól a rezsimtől, amelynek élen REICH JÓZSEF áll?

ELVÁROM, hogyha hasonló ügy, mint amilyen az állampolgársági, netán előfordulna, akkor a hitközség bírjon majd erkölcsi és anyagi erővel, hogy saját keretel között tudja azt végrehajtani.

ELVÁROM, hogy a hitközség ügyeit a legteljesebb puritanizmus jegyében fogják vezetni, mert erre előzetes garancia nekem azok tábora, akik a csalatkozásra ezen az oldalon felhívják.

ELVÁROM, hogy a hitközség kulturintézményei tovább fejlődjenek, hogy a hitközség segíteni fog valóban megteremteni az átrétegződéshez oly nélkülözhetetlen mezőgazdasági és ipari iskolákat.

ELVÁROM, hogy a hitközség a Palesztina építómunkát valóban minden erejével támogatni fogja és minden palesztinai célra megengedi az adakozást a hitközség valamennyi templomában.

ELVÁROM, hogy egyetlen ember sem fog reflektálni tisztára, csak úgy, ha kötelezi magát arra, hogy idejének bizonyos részét a hitközségi közérdeknek fogja szentelni és nem elégszik meg csak a dekoratív címmel és tisztséggel anélkül, hogy megfelelő munkakört töltené be. A mai időkben ezt a luxust nem engedheti meg magának a zsidóság!

ELVÁROM, hogyha a hitközségi adókat, gabellát és egyéb terheket megfizetjük, minden egyes banifó helyre menjen. Ne költson a hitközség semmiféle végkielégítésekre és egyebekre százezreket, az emigránsok ügyét is szigorúan intézményesítse, mert én szeretem, — egyszerű választópolgár — ha jól sáfárkodnak a garasainkkal, amelyekből milliók lesznek.

S mert mindezt nemcsak elvárom, hanem bízom is abban, hogy várakozásomban sem én, sem sok-száz társam nem csalódhat: leadom szavazatomat vasárnap reggel!

A REICH JÓZSEF NEVÉVEL KEZDŐDŐ LISTÁRA, amelytől konstruktív igazi zsidó önzetlen munkát várok! Bízom bennük és bízom a zsidó jobb jövőben.

EGY VALASZTÓPOLGÁR.

„GRAFICA”, ORADEA

1939 június 23.

NÉPUNK

3



## Az átlótt imakönyv

Egy erdélyi hetilapban olvastunk a napokban egy emelkedett szellemű levelet, amelyet a szerkesztőhöz írt egy református tanító, ahogy a lap írja: B. F e r e n c. Nem tudjuk, hogy létezik-e ez a tanító, de feltételezzük, hogy igen. Bár olyan ritka az ilyen emberi megnyilatkozás, hogy ma-holnap akkor sem hiszünk el, ha magunk látjuk. Elvégre mindinkább közkeletűvé válik az a furcsa megállapítás, amit „filosozofák” szjaból hallunk, hogy „én azt mondom, hogy a zsidó is ember.”

De térjünk vissza a cikkre. A tanító ur bekiáltott egy haboru alatt megjelent „Berliner Illustrirte Zeitung”-ot, amelyben egy fénykép van. A fényképen pedig egy zsidó imakönyv, amelyen srappel-átütés látszik. Nem volt ritka a világhaburu idején, hogy imakönyvek mentették meg egyes emberek életét. Ez egy sziléziai Landwehr altiszte volt, akit ez a kis, katonazubbonyában hordott imakönyv mentett meg a hősi haláltól.

Akkoriban bizonyára boldog volt ő, meg kezé tartozói is. Elvégre nagy öröm megmenekülni a halál torkából. De a jóérszű református tanító megírja hogy a zsidók „éppen olyan hűségesen küzdöttek hazájukért, mint más vallású fejevartársaik.” Még azt is kiemeli, hogy különösen a németek, akik nemetebbek voltak a németeknél és nem hasonlóséghál, hanem olyan ártatlanok, amire kevés példa van. A református tanító szintén frontarcos volt és személyes tapasztalatai alapján írja, hogy milyen vitézek voltak a zsidók.

Végül arra gondol, hogy ez a srappell nem-e tett boldogtalanná egy embert. Hi-

Mezei Béla:

## A rendőrt elstartóztatták

Mr. John Woodship, a hatáit kikötő rendőrség parancsnoka, szűrés tekintetével, átható pillantással vizsgálta az előtte álló, borostás szakállú, fardat, megücselt arcvonású idegent... — Szóval Mister Lewy... ha nem csalódom...

Igen Sir... válaszolta aggodó hangon az előtte álló övenen felüli idegen... Lewy a nevet, Prágából jöttem... — No és? ingerkedett vele az angol rendőrpáncsnok hangja bizalmatlanul, szinte ellenségesen...

A hajónk, egy görög naszád, a „Leonidas” tegnap éjjel után ért a parthoz. Már egészen megközelítettük a partot, a mikor a „Leonidas” parancsnoka kiadta a jelszót, hogy lassan ereszkedjünk le köteleken a hajó oldalán és a hátralévő husz-harminc méter sekély vizet usszuk át. Óatoson, halkán, mély hang nélkül ereszkedtünk le a „Jeketék” a hajó oldalán és egyenként ugrottunk bele a vízbe... A partról a város villanyáramú csillogtak felénk és fiatal társaim, akiknek izmai erősebbek voltak, csakhamar partot értek és elrejtőztek a kihalt tengerpart homokbuckái között...

Lewy ur, a prágai emigráns kitalludó alöltött meg beszéd közben. Mr. Woodship, a kikötői rendőrség parancsnoka várakozóan nézett rá. Lewy ur, ahinek hetekkel ezelőtt textilárnyagkereskedése volt Prágában, csüggedt és színtelen hangon folytatta vallomását: — Mire én öregedő csontjaimmal partra értem, már feltűntek az országot felől motor-kerékáros arab rendőrök, akik ebben az idő-

szen, ha az imakönyv nincsen ott, akkor ma már huszonegynéhány éve halott az altiszt és nem tudja meg sohasem, hogy milyen sors várt rá, meg családjára, amiért akkor oly hűsies volt. De most tudja, hogy kegyetlen játékok üzött vele a sors. Ki tudja, melyik koncentrációs táborban ébred reggelente arra, hogy milyen kár is élni. Vagy talán valamelyik bolyongó hajón nézi a vizet és elendíthatatlan kényszerrel érez, hogy vessen véget azonnal mindennek.

A „Leipzigier Illustrirte” meg a többiek ma zsidó guny és torzképekkel közölnek és hova lett a humanum, az emberi szolidaritás, a bajtársiasság?

Nem is csodáljuk, ha az erdélyi jóérszű derék református tanító így végzi cikkét: „En érzem a szédítő száguldás ijeszítő lendületét. Különösen, ha a parton a multba elmaradozó emlékeket nézek. Bucsuzkodva és magamradöbbenve, tulzotlan, nyugtalanul talán...”

Mit mondjunk ezután mi? Hol vagyunk mi zsidók a „tulzott nyugtalanság”-tól? Talán olyan messzire, mint a srappeltől sebessült imakönyv a német hadsereg katonazubbonyától...

## Reb Niszen

Lapunk más helyén részletesen foglalkozunk a wismnitzi udvarral, annak történelmével és azzal a triss lendülettel, amellyel a wismnitzei tovább dolgoznak a zsidóságért és az igazi chassidizmus ideáljaiért. Epen ezért kétszeresen aktuális, hogy írjunk Reb Niszenről, aki már évtizedek óta totum-faktum a wismnitzi háznál. Mindenki úgy ismeri a környezetben és ha egy-egy chassid hosszú évek multban újra eljön a wismnitzi udvarhoz, Reb Niszent, mint kedves régi ismerést üdvözli.

A régi rebnek kedvence volt mindég Reb Niszen és a jelenlegi nagyváradi rebbe, az úgynevezett „uilchovitzer” szintén szereti és egyik „jobbkeze”, sőt legfőbb ember házatáján.

Reb Niszen is egyéniség. Valami egé-



Csak a GRAND HOTEL LAFAYETTE-ben lakjon Bucurestiben. Központi fekvés. Komfort. Olcsó. Otthonos. CALEA VICTORIEI No. 11 — Telefon 3-5410

szen különös tehetsége van. Olyan téren, ami a chassid világban nagyon ritka. Kitiünő hallása van és mert kora ifjúságtól kezdve — ma 64 éves — ebben a környezetben él, nagyszerűen ismeri a chassid népdalokat és zeneköltészetet. Nemcsak dudolja és énekl, hanem gyűjti is és sokszor jiddis eredeti chassid melódiát és szöveget gyűjtött így össze. Erdekes, hogy hangszere nem tanult, de kitiünően kottázik és sok talmudi foliások szélén látszik, amint gyönyörű melódiákat kopiroz kottaféjekkel és egyéb „titkozatos” hangjegyekkel.

Reb Niszent most nagy megtiszteltetés érte. A napokban elindult Palesztinába, hogy ottlakó gyermekeit meglátogassa. Erről tudomást szerzett M. Geshuri, aki a jeruzsálemi rádió zsidó zeneosztályának vezetője. Közölte vele, hogy palesztinai tartózkodása idejére egy órát akar szentelni a rádióban Reb Niszen gyűjteményének és annak tudományos értékének méltatására.

Reb Niszen chassid dalait a jeruzsálemi rádió fogja az éterbe továbbítani és meg fognak jelenni ezek a dalok tudományos feladogással nyomtatásban is. Így irágzik ki a dal a chassid világban és valamikor lesz olyan jelentősége Reb Niszen gyűjteményének, mint a Bartók-Kodály-féle népdalgyűjtésnek a magyar vagy román folklórszintikus népdalgyűjtemények terén.

Még csak annyit Reb Niszenről, hogy a lapunk hasábjain ismert tehetséges Just fiúk édesapja, a Just Mose-é és Jozsef-é, egyik

zettől semmiféle igazoló irás nem található... továbbá alulírott tisztelettel jelenti, hogy a mindinkább elszaporodó illegális partraszállások meghusitása céljából javasolni fogja illetékes helyen a partmenti rendőrszolgák számának és őrzőjárnak megszorítását... továbbá... továbbá...

— Szép napokat, nyugodt, kellemes hónapokat éltem át Prágában — jutott végig az emlékezés a maga Lewy uron — mily szeretettel fogadtak, felkaroltak, pénzt adtak kölcsön, biztak bennem, egy-kettőre áruhitelt kaptam és újra dolgozni tudtam... Azt hittem, hogy rebbe jutottam és akkor egy viharos márciusi éjszakán újra feloldult a világ... Aztán jöttek a kétségbeesett menekülési kísérletek... Lengyelország felé... nem, nem lehet... Magyarország felé... Ersekujárnál kakastollak tenyegelőn libbentek felém és csendőrszurok lövése készen torlasztották el az utat. Hát merre felé?

— Az irógép tovább írta a rapportot: — Nevezett Lewy Alfréd 52 éves egyént mai napon ledeszt mellét átadtam a repáranccsnokságnak az első hajóra leendő felszállítás és illetőségi honába való visszatoloncoltatás végrehajtása végett. Kelt 1939 évi május hó 23-án. John Woodship, I. oszt. rendőrpáncsnok...

Lewy ur agyában zakatolva toltak elő a hőzelműt eseményei: Kerülő utak, hosszú éjjeli gyalogások... Kárpátalja, lengyel bércek, Bukovina sűrű erdei... rejtett utak... fardat vándornak kijáró emberszeretet, dühös kutyák éjszakai támadásai... fél-falu felébred és benne keresi a sűrű gyujtogatások tettesét... Rendőrségi fogdák, toloncházak, hitközségi nyomor és emigráns osztályainak hivatalos

**Ita Párisban az idegen nyelvek szemináriuma jár, a palesztinai három gyermeke már több, mint tíz éve élnek a szentföldön. Valamennyi gyermeke vallásos nemzeti szellemben élnek és dolgoznak a köz érdekében és mind tehetségesek, hasznos tagjai a zsidó társadalmak. Az apára büszkék lehetnek a tiuk és az apa — fiaira...**

**Egy jemenita leány élelfogytiglanra ítéltek**

Nem hinnék, hogy ez a jemenita zsidó leány az egész életét a fogházban fogja tölteni, ha már nem végezték ki. Holott a katonai törvényszék „csak” azért nem ítélte halálra, hanem élelfogytiglani fogságra, mert nem volt még 18 éves.

Mi lehet az a súlyos vád, amiért ily retentív büntetés jár? — kérdezzük. Chevet Ami, ez a jemenita leány neve és bizonyára a déli nap heve és a zsidóság hallatlan tüze égette testét és árasztotta el lelét. A vád szerint egy kosarat tett le a jeruzsálemi fogház elé és ebben az ártalmatlannak látszó kosárban, pokoljog volt. Zsidó nőt még nem ítéltek el Palesztinában. Még hozzá élelfogytiglanra. A hírek szerint a leány bátran viselkedett és nem kért semmiféle elnézést, vagy kegyelmet. Más fából faragták ezt a nőt, mint nemének más és többi képviselőit. Hiszen Jemenből jött, ahol korán megismerte a poklot minden szenvedését. Tudjuk, hogy a jemeni zsidók kegyetlen ildőztetése nem ért még véget. És valószínű, hogy amikor az ősi földre lépett, joggal azt hihette, hogy szabad és boldog lehet.

Nem tudjuk mennyire volt büns ez a szép jemeni leány, aki még nem volt 18 éves, amikor rideg angol katonatisztek elé került, hogy azok élte felett ítélkezzenek. Lehet, hogy az „kosarat” ő tette le, de lehetséges az is, hogy nem. De tetteit élte végéig ott kell szenvednie a rideg katonai fogdában. Azaz hogy... épen azt akarjuk mondani, hogy ez az újabb mártírnem fogja életét ott befejezni. Mert a zsidó öntudat nem tűrheti, hogy egy szabadságról

álmodozó fiatal gyermek-leány soha többé ne lássa a napvilágot, ne lehessen soha szabad, mert nem bírta a megalázást, nem bírta el az arab terrort és a fegyveresek machiavellizmusát. Zsidó vállakra emeltek fogja még elhagyni fogságát. Bizonyára ő is ezt reméli, mert különben kibírhatalan volna számára és számunkra is ez a keserves élet... Egy szabad zsidó országot szabad leánya lesz még Chemat Ami... a jemenita leány...

**Tovább folyik a zsidók bevándorlása...**

„Az újságok naponta hoznak hírt arról, hogy kikötnek a hajók Palesztinában. Egy 99-es transzport után következett egy 400-as, egymásután hajoznak ki drága terhüket. Most látszik csak, hogy a minden nehézséggel szembenző bevándorlási politika mennyire hasznos volt. És jónak mutatkozik most is. Mert soha, amikor a világ világ lesz, nem fog egy angol cirkáló, vagy parti őrség rálőni egy menekültekkel teli hajóra. Sőt, ma már vissza sem tudják őket küldeni, mert nem mennek a palesztinai vizekre a tengerjáró hajók, hanem egy-egy uszályra leszik rá őket, azokon pedig nem lehet vizszakúldeni senkit, mert legfeljebb a partok mentén lehet közlekedni ezzel, de tovább nem. Már pedig hogyan lehet a tenger partaléknak odáobni egy embert is? Hat még ezeket? Így a bevándorlók túljárnak az angolok eszén és mindig többen és többen szállnak partra Palesztinában. Nem csupán azért — valljuk be őszintén — mert építeni akarják a zsidó országot, hanem mert nem volt Európában maradásuk. Európa kiveitette őket, a Fehér Könyv intrikái sem akartak gondoskodni róluk, de ugylátszik, ez ma a kényszer szava, hogy bármilyen áron ki kell kerülniük a szentföldre, hogy a zsidó ország felépüljön. Most még berubrikázzák őket a „kuvátab”, de majd ez sem lesz meg, mert mi túl minden huótán, újabb 500.000 embert kell hamar kijuttatnunk a Szentföldre, hogy a majoritás kérdése megoldásuljon. Azután fűtyölhetünk minden diplomáciai já-

tékra. Minden ember „tisztá nyereség”, amely partot ér. Azok öslakók lesznek, ha fiatalok: megnősülnek, gyermekeik ott születnek és épül, épül a szent ország. Minden hajórakomány partraszállása külön öröm. Szíriából repülők is viszik őket, meg a szárazföld sem mostoha a határokon. Öröm ez, ami nagyon is rákér ezekben a különben a zsidókra nézve oly mostoha időkben!

**Még egy asszimiláns tragédia**

Temesváron a múlt napokban felakasztotta magát egy ur, aki származására és eredetére nézve még zsidó volt, ámbr már réges-régen elhagyta vallásunkat. Baráti köre csupa dzsentrikből állott, akik résztvét és megértés nélkül szemlélték egykori barátjuk lejtőn letele való zuhanását. Bennünk sem helt semmi származat az ilyen egyének kímálása. Botoran, ostobául éltek le dőre ellüket, semmi sem csalója már őket a zsidósághoz; ez hibába ezerszer bunális, mégis a kiskaradt lához kell az ilyeneket hasonlítani, akik gyökereiket vesztették.

Intó, ezerszeres memento ez mindazoknak, akik a zsidóság síkján kívül akarják helyni magukat és egyéniségüket. Nehézen megvan a magunk köre és a magunk hiélesi síkja. Legyen az humanisztikus, legyen az népközösségi avagy nemzeti beállítottságú, de mindenkor csak egy fajta lehet ez az zsidó. Aki ebből a talajból kiszakad, az más talajba oltva elenyevd, elrothad és nemsokára el is pusztul.

Bezzeg, ha annak a nagyváradi jó zsidó családnak sarja Temesvárra kerülne megörízte, ápolta volna a családi ház hagyományait. Hitt volna a zsidóság magasatos küldetésében és hűverekedte volna helyét valamelyik zsidó céltirányos vonalon, soha nem jutott volna eszébe, hogy ugyona roncsán egy elegáns, egy dekadens, egy laradt mozdulattal buscut monájon az életnek, amely számára semmit sem jelentett, mert hiszen az ősi talajból kiszakadt és új talajba nem tudott megfogamzani... Onnan értetlenül és részvétlenül néztek dőre vívdóságát és Achiszid módjára vették ludomásul, hogy „héchlek kedves bachám, én ma este nyolckor felakasztom magamat...”

lővetü Browning. Elöl megy Léwy ur, két lépésre a rendőr követi. A rendőr most megkeltői lépésait és egyvonaba kerül az őrzéssel...

— Jehudi Ato? — kérdi a rendőr.

Dacára Nürnbergnek és dacára Prágának, ennyit mégis ért héber nyelven Léwy ur. Egy pillanattal alatt megrohánják mindazok az értesek, amelyek már nagyzüleiben is csak elmosódottan árnyékszerűen éltek. Az első szühang, amelyet az Ereben hall: Némán bólint a lejtével...

— A rendőr, a próbaidős Dávid Joszél Mayerovitsch — Isten tudja honnan, talán Minszkból, talán Odessából, talán Lublinból — most halkra fordítja a beszédét...

— Családot van ugye, gyermekeid... Tanult tiuk, szép, művelt, okos, kellemes leányok. És most visszatoloncolnak a barna örület hazájába... Nézd testvér... ha ezen az utcán lefordulsz, akkor jobbra van egy barna emeletes ház... Abba lakik az öreg Salamon Mozeuschki. Jól ismerem... Csak óhózzá kellene fordulni, micsoda igazolványokat tud gyartani az öreg Mozeuschki...

Sokan nagyon sokan kaptak tőle mostanában igazolványokat... Nagy, barna emeletes ház, hátul a lépésen... Pápaszemes öreg zsidó. Nehéz itt az élet az Ereben... De még nehezebb volna, ha az öreg Beersohn nem adna pénzt a tisztességes embereknek... Olcsó kamatra... mert az öreg mindenkiben bizik és senki még nem csapta be az öregét...

Léwy ur meghökkenve hallgatja a rendőr szavait. Az életszótán végre is lepislog eláradt, ellátsult szervezetében... Menekülni... az öreg Mozeuschki felé... Onnan Beersohn-

hoz, akitől lehetne 10—20 fontot kapni kölcsön... Es ez a derek rendőr... Könny útja el szemé...

— De hát testvérem, neked parancsod van?

— Az élet több mint a parancs... Esz acháj anauchi m'vákes. Testvéreimert keresem én... De nem találok őket... megszöknek előlem... Erled, megszöknek előlem... és én nem tudom, mit csináljak?... Majd leülöm azt a lévét és elmegegyek ki a Kuvácarra... Van ugyis elég zsidó rendőr...

Elérnek az utcasarokba, a rendőr némán mutatja a nagy emeletes barna házat, ahol az öreg Mozeuschki lakik... Kezet szorítanak, egy pillanattal egymás szemébe néznek, örökre egymásba vésődnek a pillantások... A rendőr meg utána néz az illegálisnak, aztán sarkon fordul és visszamegy a parancsnokságra.

Jelenli: — Parancsnok Ur alázatosan jelentem, az illegális megszökött előlem... Nem lehetett legyvert használni, mert az utca telve volt járókelőkkel...

Mr. John Woodship arcát düh rohanja meg. Ráordít a próbaidős rendőrré:

— Kuttyák... mind azt tesszitek... megszökettitek őket... Lecukukatok le gazember... Börtönbe kerültek... Megheserülök még ezt...

A „gazember”, a „kutya” némán állja a zsidást, arca meg se rezzen, csak szemében fénylik valami földöntúli csillogás. A parancsnok belenez a tárgynyit lefekte dacos szemébe és káromkódva adja ki magából azt, ami riár hetek óta nyomja:

— A kuttyáját... Micsoda egy nemzet... micsoda egy faj, nem lehet veletek bírti...

birokratizmus, egy-egy érdeklődőből kisaajnalkozó részvét... Szombatonként egyszer-egyszer jobb, tisztességesebb zsidó házaknál ebéd... Aztán újra bucszkodni... Aztán a tenger, a rozoga „Leonidas”... véget érni nem akaró három hét a tengeren... Patkányok vicsorogának éjszaka a fedélközön... Megharapják a gyermekek és asszonyok lábait... Aztán végre feltűnik a horizonton Haifa... A megváltás. Csak hogy idáig jutottunk...

Szár, színtelen, lahag riasztja fel a multa való visszaemlékezés tájalmából: a rendőrtiszt szól hozzá: — Mr. Léwy, most átküldöm Önt a réuparancsnokságnak, az Önt az első induló hajóval visszatoloncolja illetőségi helyére... Good bey...

A rendőrpáncsnok csengtel. Pillanatok múlva hatal, jöképü rendőrlégeny áll meg tisztélege a nyitott ajtóban. Harsányan jelentkezik:

— Dávid Joszél Mayerovitsch másodosztályú próbaidős rendőr alázattal várja parancsnok ur rendelkezését:

Mr. John Woodship rámutat Léwy Allred urra és színtelenül löki a parancsot:

— Ez az egyén, aki illegálisan akart bejutni Palesztinába, átadandó a réuparancsnokságnak. Az első hajóval visszatoloncoltatik illetőségi helyére... Megértette?

Dávid Joszél Mayerovitsch másodosztályú próbaidős rendőr némán tisztéle parancsnoka előtt. Int Léwy Allred illegális partraszálló egyénnek és kifordulnak a szobából. A kikötő parancsnokság palotáját elhagyják és az utcán vannak. Jó darab ut ide a réuparancsnokságra.

Szolgálati öv feszül a husz esztendő próbaidős rendőr derekán. Táskájában tizenkét-

Wasserstrom Sándor:

A felvidék legnagyobb városa

**KASSA**

amely száz év alatt fejlődött nagy zsidó centrummá és most az elsorvadás veszélye fenyegeti

**1.**

Kassa. — A felvidéki városok között negység és tekintély dolgában talán elsősorban kell említsem Kassát. Óregi város, amelynek a történelem folyamán sokszor nagy szerepe volt. A nagy forradalmárnak, II. Rákóczi Ferencnek városa, amelynek dómja messi földön ismert és mint régi „szabad királyi város” mindenkor érdekelte története és lendületét az utolsó félszázadában nyerte. A zsidók települése a történelem folyamán nehezen haladt előre, mert az ottmőkők, főleg száz „Bruderschat”-ok mindenkor a legesőbb harcot folytatták a zsidók településé ellen. Mint szabad királyi város, a felvidéki bányavárosokkal együtt sokáig ellentált a nagyobb zsidó településnek, de később a magasabb hatóságok engedték meg, mert a város epen a kényelmes éheek és Bruderschatok révén, nagyon lesatnyult üzletileg. Nem volt épen a fő kereskedelmi utak centrumában, távol esett Bécsfől is, a régi időkben lassan senyvedt, míg azután a zsidó kereskedők és iparosok települése nagyobb lendületet adott a városnak és fejlődésének. A császári hatóságok előtt a kassai Bruderschatok csak bizonyos ideig tudták sorvasztó lendületességüket palástolni, azután a város mégis fejlődött és ma a felvidéki zsidóságnak is negyszerű központja és kifejtett zsidó emporiuma. Nagyon szomorú, hogy az impériumváltással a kassai zsidók nem tudják tartani az előbbi lendületet és mert súlyos egzisztenciális gondjaikról győződtem meg, nem loagnak tudni tovább haladni a fejlődés útján. Ha megállunk a nemrég épített kassai templomok előtt, eszünkbe jut, hogy mert a templom egyes városok köbe vésett történelemkönyve, itt láthatjuk a csodás fejlődést, amely két gyönyörű templomepületben kulminál.

A templomépités különben is a legelsőbb tradíciója a zsidóságnak, hiszen már az ó-testamentum is büszkén mutat rá a vándorló frigysekrény pazar szépségeire és később a salomoni templom csodáira. A felvidéken vannak még egyszerű imaházak, primitív szépségűek, bájjukkal és melegsgűkkel megkapják a szemléltőt. De ezek a kassai templomok már a zsidó polgárisult jóléinek és művész fanatizának köbévését gondolati.

**2.**

MIOTA ÉLNEK KASSÁN ZSIDÓK? Pontos adatokat erre vonatkozólag nem tudunk találni, míg az ezzel foglalkozó tudósok könyve elesen elmentmond egymásnak. Dr. Kohn Sámuel „A zsidók története Magyarországon” című művében azt állítja, hogy már a mohácsi vész idejében laktak itt zsidók, addig dr. Venetianer Lajos és Kerekes György kizárnak tartja, hogy 1840 előtt zsidók éltek volna Kassán, mert erősen hadakoztak ellenük a cehék. Vannak azonban adatok, amelyek azt mutatják, hogy valóban éltek a mohácsi vész idején is Kassán zsidók. Így történelmi dokumentum IV. Béla királynak 1256-ból származó ugynevezett zsidó törvénye, amit Jakob Mendel zsidó prefektus szövegezett és meg amelynek egy hivatalos példánya még most is ott található Kassa város levéltárában. Van még egy nyugta is a város levéltárában. Ebben egy „Mendel” elismeri, miszerint a tisztelt városi megfizetésű 1484 április 12-én négy és félszáz pengőforintot vett át. De hogy miért kapta ezt a pénzt, arról nem szól a krónika.

1524-ben kelt királyi leirat is valószínűsíti azt, hogy éltek Kassán már akkor is zsidók. A leiratot II. Lajos király 1524 március 24-én küldötte Kassa

**3.**

városának. Ebben közli, hogy Iszák zsidót kinevezl a kassai pénzverde főnökének. A valószínűség szerint éltek ugyan szóróványosan egyes gazdagabb zsidók a városban, de tömeges település nem volt. Azt nem lehet „településnek” nevezni, ha mint csenevész fa a pusztaságban, elédegitelt egy-egy zsidó család, de valódi adatok csupán 1840-től kezdődőleg vannak nagyobb zsidó településről. A mult század elején még hatalmas adókat kellett a zsidóknak fizetni. Még Mária Terézia idejéből maradtak fenn ezek a túrélim adók, amelyek sokszor millió forintokat tettek ki, de negyreszt behajthatatlanok voltak. Akkor is azt hitték, hogy a „zsidóknak sok pénze” van, míg kiderült, hogy nagyreszt szegény emberek. A kassai zsidók sokáig nem kaphattak letelepedési engedélyt, mert a Bruderschatok, amelyek — mint említettem — nagyreszt németekből állott, másutt grémiumoknak hívták, itt is erősen konzervatívok voltak és félték nagyon a zsidók élénk kereskedelmi attitűdjétől. Volt egy bizonyos autonómiajuk és egy szabályzatuk 1686-ban, az itt élő németeknek, amely szerint tőlük függött, hogy engednek-e mási letelepedni vagy sem. De nem csupán a zsidók ellen harcoltak keményen ezek a közületek, hanem a görög, rác, macedon, román, albán és örnyemi kereskedők ellen is. A törökök magyarországi kivonulása után maradtak görögök, akiket külön pénzen védett az egész monarchia területén és a kassai cipserkek csak annyit tudtak elérni, hogy német árukat nem vásárolhattak, viszont a közönség szívesen vette a szép és jó keleti árut. Amikor pedig zsidók jelentek meg a láthatáron, akkor a németek összefogtak a zsidók ellen a görögökkel is, mert ők még tehetségesebbeknek bizonyultak, mint a görögök. Még 1830-ból található egy jegyzőkönyv a kassai városi levéltárban, amely szerint a magisztrátus közönséget mond Aranyossy János városi kapitányának, amiért nem engedni meg a zsidóknak a házalást és szigoruan jár el ellenük. Ekkor még virult a grémium befolyása. De jött az 1840-iki XXIX. törvénykönyv, amely törvényes terjeszkedési jogot adott a zsidóságnak. Ezzel a híres törvénnyel lett bevett vallásfelekezett a zsidó is, 1831-ben csak egy zsidó lakott Kassán. Özvegy Róth Mátyásnének hívték és 150 forintért bérlette a városi zsidó vendéglőt. Abból élt, hogy kosztot adott azoknak a zsidóknak, akik csak reggeltől estig tartózkodhattak a városban.

**3.**

GYORS A meglévő pontos adatok szerint TELEPÜLÉS 1840 után minden évben gyarapodik a kassai zsidók száma. 1843-ban már megválasztják Kohn Márton rozonyói rabbist maguknak, hogy legyen egyházi pástoruk is. Természetesen, ahogy letelepedtek, már volt vita is. Így 1841-ben már Goldwasser Mór metzszóval vannak konfliktusok és más saktert akarnak hozni. Később mégis megengedik, hogy jöhessen egy másik metzszó, de „csendes magavisleltre és a metzszóval való szerződés megtartására intik a rabbist”. Majd Seelenfreund Salamon rabbi ellen merült fel panasz, aki ott „megtelepedett”. A vita vége az, hogy 1844-ben már vendéglős lett a rabbiból, ugyancsak Kassa városában. 1846-ban meghalt szegény és halála után csodót kértet vagyónára. Anyakönyvet 1844-ben kezdtek vezetni. E szerint körülbelül 50 család telepedett le néhány év alatt, de a Bruderschatok nagyon panaszkodnak és „zsidó invázióról” beszélnek során irt beadványiakban, amelyek nem mutatják, hogy a híres kassai városból küldik a bécsi udvarhoz.

**4.**

A RÉGI ZSIDÓ-TEMETŐ ROMÁNCÁ... A legelső zsidó letelepedtek között volt Horovitz Herman borkereskedő is, aki Olaszliszkán született 1811-ben. 1841-ben már bejegyzett céggel birt és tekintélyes vagyonnal rendelkezett. 13 gyermeke volt, közöttük Horovitz Lipót, a híres festőművész, akit királyok tüntettek ki kegyükkel. Egy munkában eltöltött élet után meghalt Horovitz Herman. Ezt a temetőt, ahova elemették, 1888-ban lezárták. És mindezek dacára 1904-ben, amikor felesége 87 éves korában meghalt, ide temették el, mert amikor közeledni érezte halálát, az volt utolsó kívánsága, hogy elhalt férje mellett legyen örök nyughelye.

Tekintettel arra, hogy a temető le volt zárva, a városi tanács elutasította a kérelmet. Indokolás: Ha megengednék a temetőt, lykénen újabb 30 évvel későbbben precedens lehetne arra, hogy ne lehessen evakuálni a régi temetőt.

Mégis felnyitották a 16 év óta lezárt temetőt özvegy Horovitzné kedvéért. Nagy feltűnést keltett az intézkedés és a városi közgyűlésen éleshangú interpelláció hangzott el ellene. Az elnököl polgármester azt válaszolta, hogy a temetési engedélyt maga a miniszterelnök adta meg, még pedig királyi parancsra. A mozgató erő a világhírű festőművész volt, aki szűlői szeretetében odáig ment, hogy a királyi kegyelvet kérte, hogy anyja utolsó kívánsága teljesüljön. Ilyen emberek voltak a kassai települők és ivadékaik. Ezek voltak a régiek...

**5.**

AZ ELSŐ TEMPLOM, AZ ELSŐ KORMANYBIZTOS Már 1845-ben foglalkoztatta a kassai zsidóságot egy templom építésének terve. Husz év telt el, amíg az impozáns templom felépült 1866-ban a Rákóczi-köruton, amely 34.000 forintba került. Több mint ötszáz ülőhely volt benne. Rabbija nem volt az avatáson. De az új templom több évig tartó testvérharcnak volt elindítója. A tradícióhoz ragaszkodók harca volt ez a modernebbekkel. Mindkét fél elég erősnek és nagy létszámúnak tartotta magát ahhoz, hogy a harcot megvívjá. Ez volt a nagy neolog-ortodox harc, amely akkoriban az egész magyar zsidó közéletet évekig lázában tartotta.

Báró Edtvös József, a zsidó emancipációnak előharcosa, aki kultuszminiszter volt akkor, kormánybiztost küldött ki a testvérharc letompítására. Hirsch Márkus óbudai főrabbi, aki később Prágában és Hamburgban volt főrabbi. Hosszasan tárgyalt, végül úgy döntött, hogy az új templom nem esik valási kifogás alá és ezért a Harang-utcai imaházat, amelyet az ortodoxok állítottak időközben fel, be kell zárti. Ez inkább teoretikus döntés volt, mert a vallások továbbra is kitartottak álláspontjuk mellett.



Megszabadulhat a ruhájára ruhulló kellemetlenlejkorpától, ha



— A FARADT, munkában törődött test a Diana sóborszesszel való bedörzsölés felület, új erőt, életkedvet ad.

— Ujra fellángolt a terror Palesztinában. (Jeruzsálem). A kormányzósság egy arab meggyilkolása miatt elrendelte az összes zsidó üzletek két napra való bezárását.

— KIRALYI BITÜNTETÉS. — Dr Teichmann Aladár bistríta-i körorvos az 1025. sz. királyi dekrétummal a „Meritul Sanitar” (egészségügyi) érdemrend I. osztályu keresztjével lett kintüntetve a közegészségügy terén kifejtett eredményes működéséért.

— A BEUTHENI „SENKI FÖLDJÉT” UJRA BENEPESITETÉK A ZSIDÓ MENEKÜLTEK. Kattowitz jelentés szerint a Beuthen melletti Senkiországnak, vagyis a lengyel és német határ között újabban 240 Németországból kiűzött zsidó tartózkodik.

— A PALESZTINAI HATÓSÁGOK FELSZOLÍTOTTA A ZSIDÓKAT, HOGY SZUNTESSEK BE A FÖLDVÁSÁRLÁST. (Jeruzsálem). A palesztinai angol gyarmati hatóságok felhívták az zsidókat, hogy ne vásároljanak földet, mert a tervezett földvásárlási tilalmat visszamenő hatállyal lépték életbe.

— LEGIDEALISABB HASHAJTÓ, VÉRTISZTÍTÓ, csephejtő a dr Földes-féle „Solveo” pirula. Székrekedés, bélrendszeri, rossz emésztés, gyomorrontás, fellüvadás, gyomor és bélbetegségekkel teljes gyógyulást nyújt.

Kényelmes Pensió! Rendszeres orv. kóser vendéglő és bodega! Gelbstein-nál, București Str. Aizilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39 Olcsó és pontos kiszolgálás!

— A FARADT, munkában törődött test a Diana sóborszesszel való bedörzsölés felület, új erőt, életkedvet ad.

— Ujra fellángolt a terror Palesztinában. (Jeruzsálem). A kormányzósság egy arab meggyilkolása miatt elrendelte az összes zsidó üzletek két napra való bezárását.

— KIRALYI BITÜNTETÉS. — Dr Teichmann Aladár bistríta-i körorvos az 1025. sz. királyi dekrétummal a „Meritul Sanitar” (egészségügyi) érdemrend I. osztályu keresztjével lett kintüntetve a közegészségügy terén kifejtett eredményes működéséért.

— A BEUTHENI „SENKI FÖLDJÉT” UJRA BENEPESITETÉK A ZSIDÓ MENEKÜLTEK. Kattowitz jelentés szerint a Beuthen melletti Senkiországnak, vagyis a lengyel és német határ között újabban 240 Németországból kiűzött zsidó tartózkodik.

— A PALESZTINAI HATÓSÁGOK FELSZOLÍTOTTA A ZSIDÓKAT, HOGY SZUNTESSEK BE A FÖLDVÁSÁRLÁST. (Jeruzsálem). A palesztinai angol gyarmati hatóságok felhívták az zsidókat, hogy ne vásároljanak földet, mert a tervezett földvásárlási tilalmat visszamenő hatállyal lépték életbe.

— LEGIDEALISABB HASHAJTÓ, VÉRTISZTÍTÓ, csephejtő a dr Földes-féle „Solveo” pirula. Székrekedés, bélrendszeri, rossz emésztés, gyomorrontás, fellüvadás, gyomor és bélbetegségekkel teljes gyógyulást nyújt.

— SIKLADKOVSKI LENGYEL MINISZTERELNÖK TÁRGYALÁSAI A ZSIDÓ PARLAMENTI KÉPVISELŐKKEL. Slavoj-Skladkovski tábornok, lengyel miniszterelnök június 15-ikén kihallgatáson fogadta dr Emil Sommerstein, dr I. Schwartzbart és Leib Minzberg zsidó képviselőket.

— Zsidó küldöttség tiltakozott Prágában a megismétlődő antiszemita kilengések ellen. A napokban Prágában egy zsidó küldöttség, amelyet dr Kafka hitközségi elnök és dr Weidman titkár vezettek, megjelent a Gestapo hivatalban.

— MERT VEGYÜNK ARTA BUTOROKAT? Mert kiváló minőségűek és mégis olcsók. „Arta” Oradea, str. Cosbuc, Palacszálloda mellett.

Az archbőr döntő hatással bír a nő sorsára!

A zsiros, pattanásos archbőr a legszebb női arcot is elcsúfítja és visszataszítóvá teszi.

Sulfamyl-puder

megszünteti az arc zsirosságát, eltünteti a pattanásokat és visszaadja az arc üdességét és bársonyosságát.

— BOMBAROBANÁS HAIFABAN. (Haifa). Erős bomba robbant hétfőn délelőtt az arab piacon. Egy másik bomba a Hadar Hakarmeit zsidónegyvedben robbant.

— A MIZRACHI ERDELYRESZI KÖZPONT VEZETŐSÉGE ÉS A BRIT HANOAR HAMIZRACHI HELYICSOPORTJAINAK VEZETŐI

— MERT VEGYÜNK ARTA BUTOROKAT? Mert kiváló minőségűek és mégis olcsók. „Arta” Oradea, str. Cosbuc, Palacszálloda mellett.

— Szováta-fürdő A fürdőtelep legszebb helyén, a Casa Magistralilor szomszédságában épült festői fekvésű

„Splendid” villában elegáns szobák, ragyogó kilitással június 15-től kaphatók.

— Szováta-fürdő A fürdőtelep legszebb helyén, a Casa Magistralilor szomszédságában épült festői fekvésű

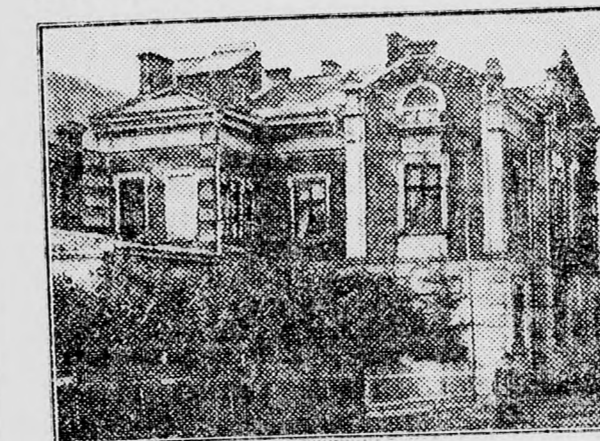
„Splendid” villában elegáns szobák, ragyogó kilitással június 15-től kaphatók.

Lássuk Bukovinát!

A híres wizensitzi rabbidinasztia székhelyén...

Bukovinában 199 éve laknak zsidók. — Egy kis történelem. — Ahol szakállas, páfeszies zsidók szombaton is kötelezve vannak üzleteikben árusítani.

Volt idő, amikor már nagyon közel voltunk mi Erdélynek Bukovinához. Közel voltunk közlekedésileg Szigeten keresztül hamar eljutottunk a szép hegyes vidékre.



A wizensitzi rabbi-iskola internátiuma

gyobb messzeségbe vagyunk ettől a kis országrészről. Nem érdekeltük, ha egy kicsit jobban megismerkedünk ezzel az országrészrel, mert minél jobban ismerjük egymást, annál inkább megértjük a romániai zsidóság négyféle mentálisan zsidóit.

Bukovina külön spécies. Nem tagadjuk, hogy sokban idegen volt számunkra ez a zsidó világ. Külön szerepe, hogy akik reprezentálták eddig Erdélyben Bukovinát, jó emléket hagytak maguk után.

EGY JÁHRZEIT, AMI AZ IMPULZUST ADTA

Szaván 2-án volt a nagy wizensitzi rebbe, Hager Izrael z. c. v. l. halálának évfordulója, s ekkor érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy meg kellene ismertetni az erdélyi zsidósággal a bukovinai világot.

Pensiunea KATZ

BUCUREȘTI, Str. Capitan Feraru No. 6. Partier, în dosul Teatrului Regina Maria la Podul Senatului. TELEFON 5.43.05.

történelmi visszapillantást. Elvégre ha Bukovináról fogunk még írni, akkor majd lesz alkalom ennek a zsidóságnak történelmét is lassan megismerni. A napi élet még a történelemmel is érdekesebb.

Amikor a cernauti motoros unalmas lassúsággal haladt az északbukovinai burgonyával bevetett földeken, mintha összefolyt volna a történelmi múlt a vonatablakból is látható szerény jelenet.

A bukovinai zsidók származásilag ugyanolyanok, mint a moldovai zsidók, hiszen egykor egymáshoz tartoztak. A történelmi oknyomozás szerint, az itt lakó zsidóság palesztinai származású, mert már a rendes időszerűség első századában is letepedtek a Fekete-tenger partvidékén a Duna mentén.

A BUKOVINAI MULTBÓL

Bukovina valamikor Moldovához tartozott, amelyet 1773-ig a törökök uraltak, míg azt az osztrákok nem szereztek meg annak idején. Amikor az osztrákok annak idején elfoglalták Bukovinát, összesen 500 zsidó családot láttak ezen a területen.

Az 1769-74 között lezajlott török-orosz háborúban sok zsidó vándorolt erre a területre, mert megkezdés távolságra volt a hadszíntértől. Az osztrák uralom idején, 1848-ig idegen zsidóknak nem volt szabad letelepülni Bukovina területén.

Kitekintek az ablakon. Félbehagyom a

Amíg minderről elgondolkozom, megáll a vonat és látom az állomás felett a sokat emlegetett nevet: Wizensitz. Itt vagyok az ősi rabbidinasztia székhelyén, amely ezt a városnevet fogalomá tette az egész világ előtt.

A CHASSIDIZMUS KEZDETE

A nagy ruszini Izrael Oroszországból való menekülésével zárul le a chassidizmus történelmének első korszaka. Erről már sokat és sokszor írt a „Népünk” is.

Rebbe Reb Mendele-vel kezdődik a wizensitzi dinasztia fénykora. Nagy szerénység, az egyszerű zsidó fömögékkel való szoros kontaktusa és irántuk való végtelen szeretete, rövid időn belül hallatlan népszerűvé tette.

Ettől az időtől kezdve a kies fekvésű Wizensitz, főleg az ősi nagyünnepek idején alig győzte elszállásolni az ezreke menő hívek seregét.

A mai Wizensitz, ahol a zsidó kegyszereket is szombati árusításra kötelezik

Erdekes város. Nagyrésze zsidó lakosságú. Mintha az egész azért létesült volna, hogy ennek a családnak lakhelye legyen.

Bázna-fürdő orth. kóser vendéglő DRACH MENACHEM vezetése mellett megnyílt

még fontosabb, annál „közgyűbe” közügy kevés akadt még.

Létezik Bukovinában egy rendelet, amely szerint minden zsidó üzletet nyitva kell tartani szombaton. Még a talliszt és kegyszereket árusító kis üzletek sem kivételek és tragikus látvány, amikor szakállas-pájeszos emberek ülnek szombat szent napján az üzletben. Igaz, hogy a rebbe azt mondta, talán azért bünteti meg az Ur a bukovinai zsidókat ezzel a gezeróval, mert ők sem tartották meg a szombat szentségét. Általában — valástalanok itt errefelé a zsidók. A szakáll és kaffán nem bizonyít semmit. Lehet látni Cernautziban villamosra szállni szombaton egészen zsidós kinézésű embereket. Meg sok a tagadó, a kételkedő, az „istenkereső”, aki nem találja... s akkor jön egy rendelkezés, hogy most már aztán senki sem tarthatja a szent szombatot. És akkor felébrednek a kételkedők is, a vallástalanok, érzik, hogy itt az isteni igazságszolgáltatás csap le bünösre, ártatlanra egyaránt.

...és most a wizenitzi Reb Eliezer elment a fővárosba, hogy megváltozzék ez a rendelkezés. Hátha ezzel felébrednek az eddigi tagadók is. Ki hinné, hogy még Wizenitzben, a szállodás, aki a rebbe Reb Kolomérenél tanult — nem vallásos. Sokat tud, s mégsem... Mesélik, hogy Sevout ünnepe megengedték az üzlet bezárását, de a zsidók nem akartak szót fogadni, hátha. Az akdomusz előtt nagy beszédet tartott a rebbe és kérte, hogy zárjanak be. Végre Ciku rendőrkomszárnak kellett járni az üzletekbe szólni, hogy nem csupán a rebbe, hanem a rendőrség is kéri a zárást. A rendőrség is? Az más! Akkor lehet...

AZ „UDVAR”...

Hatalmas ház a rebbe háza. S nem messzire tőle, a „moderna” jesiva. A szónak legigazibb értelmében „modern”. Nem amolyan monda csinált helyiség, hanem valóban egészen nagystíli és egészen elálmélkodna például egy pesti zsidó (aki „galiciánert” szajkol), aki azt hiszi, hogy „errefelé” hogy néz ki minden. Például azt sem hinné el, hogy tagyogó gőzfűrdő is van a jesiva mellett a bocher számára. Nagyszerű tanuló terem. Mellette nagyszerű internátus. A folyosókon — ragyogó tiszták — a falakon zsidóárgyú rézkarcok híres festőktől. Talmudot tanuló ifjak képei. Halótermekben tisztaság, fehér ágynemű. Szármnyas ablakok, amelyek a wizenkai hegycsúcs ideáradó nagyszerű levegőt engedik be. 100 fiatal talmudista van itt a jesiva menzán elhelyezve, közülük 25-en Erdélyiek — főleg kolozsváriak. Hatalmas könyvtár, szintén a száz ifjú számára, akik itt tanulnak. A menzában épen ebéd. Három fogásos és izletes. Megkértem kísérőmet, hogy mi az oka ennek az igényességnek. Mivel ismeri az erdélyi viszonyokat, alaposan indokolja. A konzervatív erdélyi szülő önként küldi a gyermekét a jesivába, de itt még mindig dühöng a „haszkala” és valósággal toborozni kell ide az ifjakat. Ezért minden komfort és „csábító feltételek”.

KIK A VEZETŐI ÉS SZELLEMISEI ENNEK A NAGYSZERŰ ISKOLÁNAK?

A nagyváradi boldogult gaonak, Reb Szolcse-nak szétszóródtak fiai. Őt fia közül, Reb Mendele Visón, Reb Chajem Majerl a nagyváradi wizenitzi udvar székhelyének feje, Reb Borechl Sirefen és végül az ősi wizenitzi rabbi-kuriján Reb Eliezer vezetik azt a hatalmas zsidó tömeget, amely a wizenitzi-chassidizmus fogalmát alkotják. Az utóbbival együtt lakik még Reb Smül Abba is.

Mindenekelőtt a „rebbe” a meghaldogult harmadik fia Reb Eliezer. Életének van egy vallásos zsidó szempontból nagy tragédiája. Gyermektelen. Minden energiáját azért annak szenteli, hogy gyermekeket neveljen a

Tóra szellemében. Az ő titka, honnan szerzi az ehhez szükséges nagy összegeket. De nem vár érte más hálát, csak tanuljanak az ifjak. És tanulnak is. És remélhetőleg ez az öntudatos generáció vallásosabb lesz, mint a jelenlegi bukovinai felnőtt zsidóság zöme...

Mellette van a dajen, Reb Doved Schneebalg, aki a nemrégiben elhunyt koszover dajen unokája, (nagyváradi dajen volt élete utolsó évtizedében), aki szintén nagy segítséget jelent. Felügyelője Reb Mendel Friedländer, aki szintén a koszover unokája. Kiváló emberek, akiknek munkája új szellemet visz a wizenitzi jesivába.

Wizenitz különben érdekes kis város, ahol néhány ezer zsidó lakik. Közél a len-

gyel határhoz és közelebb a kulturához, mint erre mitfélnék hiszik... Dolgozó emberek, de sok a „luftmensch” is, akik nem találják elhelyezkedést. De hol nincsenek ezek?

Most várják, hogy a bukaresti intervenció sikeres legyen és az üzletek redőnyei újra bezáruljanak szombaton. Mert fáj ez itten, nagyon fáj, még azoknak is, akik különben...

A bukovinai zsidóságról sokat fogunk még írni. De első volt Wizenitz. Megérdemli a rabbiert és megérdemli a menzáert. Ezután jönnek majd a többiek... Cernauti, Radautz, Gurahumora és a többiek.

Schwalb Menasse

Sir Philipp Sassoon angol zsidó miniszter halála

Ha hallgatnak 15 évvel ezelőtti a zsidó légügyi miniszterre, elkerülte volna a világ Müncheni

Az elhunyt zsidó miniszter háza a világháború alatt az antant egyik tanácskozhelye volt — Opiumon szerzett milliárdok, melyek Sassoonék vagyoni kiváltságát és az angol világbirodalom kiépítését tették lehetővé. — Silos Aron Hardoon kettős élete. — Filipp Sassoon miniszter misnájszt járt tanulni az imaházakba. — A Sassoonok hatalmas héber és szamaritánus gyűjteménye. — A zsidóság részére elvesztett óriási vagyonok

London. — Meghalt egy zsidó miniszter Angliában. Ötven éves volt és mögötte szédületes karrier állott. Pedig csak élete derekát élte, amikor jött az alattomos influenza és végzett vele. Halála nagy meglepetést keltett a brit birodalom legelőkelőbb köreiben és a zsidó világ is felfigyelt rá. Elvégre, ha tud is zsidó karriert csinálni Angliában, azért nem sok ember éri el azt a polcot — sőt nagyon kevés — mint amilyen Sir Philipp Sassoon volt légügyi miniszter és jelenlegi közgazdasági miniszter elért.

EGY INDIAI NABOB

Eredetileg Mezopotámiából származik a Sassoon család. Hatalmas vagyona tettek szert és különösen mint emberbarátok szerettek maguknak világhírnevet annak idején. „Az indiai Rotschildok” címet viselték, de tulyomó többségben ma Londonban élnek már. Valamennyien nemesítették és igen előkelő társadalmi pozíciót viselnek az angol felsőbb tízezer életében. Különösen a család alapítóját kell kiemelnünk, aki 1792-ben született és 1864-ben halt meg Bombayban. Ő alapította az ópiumkereskedéssel és később telekspekulációval foglalkozó David Sassoon et Co. céget és Mezopotámiából Indiába költözött. Bassora és Bussir ázsiai városokon keresztül jutott Bombaybe 1832-ben. Hatalmas hálózatot épített ki fiókkal Kalkuttában, Sanghaiban és Hongkongban, amelyeket fiai vezettek tovább. A Sassoon vagyon folyton nőtt és egész Ázsiában monopolizálta az ópiumkereskedelmet. David Sassoon sok jókony intézményt, kórházakat, iskolákat létesített és zsinagógákat épített. Az iskolákban európai nevelési módszerek alapján tanítottak és általában nagyon sokat tett az Ázsiában szerteszórt zsidóság kulturális, szociális fejlesztése érdekében.

SIR ALBERT ABDALLAH...

A egidősebb és előbb említett Sassoonnak fia Sir Albert Abdallah David 1818-ban Bagdadban született és az angliai Brightonban halt meg 1896-ban. Ő lett atyja halála után a cég főnöke, aki ezt a világrészre kiterjedő vállalatot mindég nagyobbra fejlesztette. 1872-ben nemesítették. Ekkor költözött Angliába és 1890-ben bárósíva lett. Bizalmi embere volt VII Edwardnak és a perzsiai sahnak. Az ő fia volt Sir Albert Edward, aki

1856-ban született Bombayben és 1912-ben halt meg Angliában. 1877-ben nősült és feleségül vette Aline Caoline-t, Gustav de Rothschild báró leányát, 1899-ben lett a konzervatív párt részéről az angol alsóház tagja és a spanyol-portugál hitközség elnöke. Ennek a fia volt a most elhunyt Sir Philipp Sassoon báró, aki 1888-ban született és a napokban halt meg. Volt egy leánytestvére, akit Marquis Charles Mandely vette nőül.

AZ ELHUNYT BARÓ ÉLETE

Először 1912-ben választották meg konzervatív programmal abban a kerületben, amelyben atyja volt képviselő. Mindössze 23 éves volt akkor és az alsóháznak legfiatalabb tagja.

Amikor kitört a világháború, előbb főtikkára volt Lloyd George-nak, aki előbb miniszterelnök lett a híres angol háborús kabinetnek, amely a világháború győzelmét kierőszakolta. Közben Philipp Sassoon örnagy lett és 1915—18. között Douglas Haig-nek, a brit haderő háborús főparancsnokának magántikkára.

Sir Philipp Sassoon londoni háza ekkoriban állandó tanácskozási helye volt a francia és angol kormányoknak. Igen sok rendkívül fontos megbeszélést tartottak ebben a házban. Sőt, mivel az antant haderej főparancsnokai is gyakran találkoztak itt, sok fontos és döntő jelentőségű stratégiai tervek is ebben a házban születtek meg.

Sir Philipp Sassoon háborús érdemei elismerésül igen sok és előkelő kitüntetést kapott az angol, francia, belga, olasz és más kormányoktól. Tudták jól, hogy mint Lloyd George és Haig tábornagy főtikkára és bizalmasa, sokat tud és nagy befolyása van. Minden nagyobb ügyet megkonzultáltak vele, mivel rendkívül híggadt, művelt és széleslátókörű férfi volt.

HABORU UTAN

A brit kormányok valamennyien igénybe vették szolgálatait. 1924-ben mint légügyi miniszter az első volt, aki a légiflotta hathatós kiépítésének szükségességét hangsúlyozta és Sassoon Filipp volt az, aki a légügyi flotta alapjait megvetette. Történelmi tény, hogyha az angol kormány akkor hallgatott volna a zsidó miniszterre, akkor nem kellett volna olyan politikát folytatni

Münchenben Chamberlainnek, amely anynyi bajt okozott Európának. De nem hallgattak Sassoon bölcs előrelátása, hanem tizenöt év múlva ébredtek arra, hogy az angol birodalom lényeges kérdése egy nagy és harcra kész flotta.

Repülésügyi alminiszter volt 1924-től 1929-ig majd 1931-ben újra visszatért a légügyi minisztérium élére és 1937-ig maradt ebben a lényeges pozícióban. Közben parancsnoka is volt egy légi eskadronnak, s maga is erősen űzte a légi sportot.

Philipp Sassoon nem csupán politikus volt és katona, hanem a szépművészetek iránt is erősen érdeklődött. Műgyűjtő volt és rendkívül sok kincset halmozott fel palotáiban. Annnyira értékelték e téren szakértelmét, hogy valamennyi múzeumnak és kőpaleánának háboru esetén való megővását az ő feladatává tették.

Az utóbbi időkben ismét más beosztást kapott. Közgazdasági miniszter lett és ezen a téren munkálkodott eredményesen.

A betegség alattomos volt, amely megtámadta. Az influenza tüdejét és torokszereit támadta meg és az életerős 50 éves férfi, aki különben aglegény maradt, meghalt. Halálát a zsidó világ is megévásolja, mert közölte is sokat tett a zsidó ügyért és mint filantrop, hatalmas összegeket adott közölcökra. A Sassoon család legtehetségesebb tagja hunyta le örök álomra szemeit.

A SASSOONOK MAMMUT VAGYONÁNAK EREDETE

Ujabbon kutatott adatok szerint a bagdadi zsidók törzset és Ibn Schoschon család képezte, akik a XVI. század elején az inkvizíció borzalmai és kényszerkeresztység elől Spanyolországból Bagdadba menekültek és ott le telepedtek. Az Ibn Schoschonok karavánokat szerveztek Bagdadban és fűszerekkel kalmarkodtak. De ugy látszik, családi átok égett rajtuk, mert újra menekülniök kellett: egy újabb pogrom Bagdadból is kiűzte őket. 1832-ben Abusir perza kikötővárosban át Indiába vándoroltak, ahol Sassoon néven nemsokára a leg- gazdagabb nábobnál is gazdagabbak lettek. A Sassoonok bankokat alapítottak és ópiumot csempésztek Kinába. Az a szer, amely ennek a vagyonnak alapját képezte, az ópium, annak mind a három fajta, a kábé barna patna, a világosabb és drágább malva és a még világosabb és még drágább benares.

Ez a mérég az, amelyből 1836. június 16-án Kanton kikötőjében 20.291 ládat el- égettek el s ez indította el a boxer-lázadást, amelynek hatásai még ma is érezhetők. Hiszen akkor létesültek azok az európai concessziós területek, amelyeket a japánok most el akarnak vitatni és készek érte háborút is viselni.

Az angol gyarmatbirodalom nem tűrte az ópium elcsetését. A Sassoon család ópiumon kereste retentő nagy vagyonát, bár voltak akkor Sanghaiban más cégek is, így az angol Jardine, Matheson & Co amerikai és Russel & Co. cég, amelyeknek vittorsái szintén ezt a jövedelemező foglalkozást üzték. Amikor meg az angol alsóházban nagy vihart keltett az ügy és Alexander Hoise elnöklete alatt a sanghai ópiumkonferencia megnevezítette a kereskedést az ópiummal. Kina pedig autarkióra törekedett ezzel a cikkel, akkor a Sassoon-ok suta borbák az ópiumimportot és telekspekulációba kezdtek. Ez és a többi Sassoon vállalkozások még ma is virágnak Sanghai vilamosai és omnibuszai, a bankok és a legnagyobb kínai felhőkarcoló; a Cathal hotel is az övék.

A SASSOON-CSALAD KÖVETŐI

Volt a Sasson családnak egy alkalma-zottja, Silos Aron Hardoon volt a neve. Ez a fiatalember Bagdadban született és kínai buddhistaként halt meg Chang Hsu-Ho disz-

kertjében. 1862-ben lépett a Sasson cég szolgálataiba. Egvidőbe lett alkalmazott Eli Caddorie-val, (aki szintén Krózus és Sir lett), Shahmoon (most filmagnás) és Edward Ezra (6 híres szállodatulajdonos).

Hardoon öt évig volt Hongkongban, majd Sanghaiba került. Ott ópiumkereskedő és telekügynök lett. Lassankint megvette a most oly nagy szerepet játszó sanghai Nanking-Roadot, meg a Bubbling Well-Roadot.

Ő építette fel a pompás Chel-Moses zsinagógát és 12 gyermekét fogadott örökbe, öt európai és hét kínait, akiket zsidóknak neveltetett. Gyakran rangrejtetten járkal az uccákon, hogy kikeresse, kikkel lehet jót, amiért Hardoon al Rasid-nak neveztek. 1931-ben halt meg és halála után derült ki, hogy utolsó éveiben hátat fordított a zsidóságnak. Zsidó temetőbe vállalt temet- te el, de a temetőben a bejáratnál két draperiák és fehé kínai betűk hirdették a gyászt. Majd kiderült, hogy minden vagyont Eliza asszonyra hagyta, akivel husz évig élt együtt s aki buddhista volt. Silos Aron Hardoon, aki a Szezi csatornától kezdve, keletre a leggazdagabb ember volt, 200 millió dollár készpénzvagyonát, sanghai földjeit és telkeit is — feleségére hagyta. Ezt a hatalmas vagyont elvesztette a zsidós- ság, soha egy cent haszna sem volt többé belőle.

Ez egyik tanítványa volt Sassoonéknak, de nem követte őket csak a vagyonszerzésben. A zsidósággal való kapcsolatait titokban likvidálta, viszont Sassoonék még ma is zsidók s valószínűleg nem legenda az sem, hogy a most elhunyt Sassoon még néha egy- egy imaházba a misnájsz tanuláshoz is elment.

Az ilyen nagy családnál viszont nem csodálatos az sem, hogy vannak olyanok is, akik inkább eltávolodtak a zsidó tradícióktól. Ezel szemben Sassoon Flóra bárónő nagy jártassággal bír a talmudi tudományokban. Ennek a bárónőnek fia, Dávid Salamon nagy műgyűjtő, aki 1200 héber és szamaritánus kéziratot gyűjtött eddig egybe és könyveket adott már ki. Nemrégiben is kiadott egy könyvet „Meat Devas” (Egy kis méz) címen.

Hatalmas regény konturjai ezek a spanyol inkvizíció, Bagdadon, kínai kulik millióinak ópiumán keresztül az angol királyi udvarig és a légügyi miniszterségig...

Talán egyetlen probléma, mely minden nőt foglalkoztat, hogyan lehetne szebbé lenni és a természet mostohaságait korrigálni, alakját síkkesse, arányossá, megjelenését vonzóvá tenni. Mindez sikerül, csak lárdjon el.

Követség Sándornéhoz (Nílgesz-telep) bizalommal, aki huszonöt éves gyakorlatát, tapasztalatait egyesítve a modern fűzőpár vívmányai- val s a mai divat követelményel szerint gyarapítva ismeretét, tudását, lelkiismeretesen szolgálja ki.

**Carmen Sylva** A NÉPUNK az egész fűrdődény tartamára egyéni és társas kirándulásokat rendez Carmen-Sylvára Minden előfizelőnk és olvasónk résztvehet a kedvezményes nyaraláson. Megállapodást létesítettünk Carmen-Sylva legelegánsabb és legkomfortosabb orth. kóser pensiójával, mely szelvényünk ellenében a „Népünk” előfizetőinek és olvasóinak az alanti előnyös árakat nyújtja: Előszerezon: Június hó 30-ig. Napi háromszori étkezéssel teljes pensió 170 lei, illetve 200 lei. — Főszerzon: Jul. 1-től, aug. 31-ig 240 lei, illetve 280 lei. — Utószerezon: Szept. 1—15-ig 150 lei, illetve 170 lei Irjon azonnal, hogy megküldjük Önnek kedvezményes nyaralási szelvényünket. Társas- utalásában résztvevő óhajtok jelentsek be azonnal részvételüket. 50%-os utazási kedvezmény!

HIRDETMEY

Az ortodox izraelita hitközség választási bizottsága ezuton értesíti a hitközség tagjait, hogy a képviselőtestületnek ötvenkettő megüresedett tagsága választás utján betöltendő, e célból a választás az ortodox izraelita fiugimnázium rajztermében 1939 június 25-én, vasárnap délelőtt 10 óratól meg- szakítás nélkül delután 4 órai terjedő idő- re tűzte ki.

A kikébesítendő szavazói igazolványo- kat a szavazáshoz mindenki hozza magá- val. Aki ilyen igazolvány birtokába nem jut, jelentkezze a hitközségi irodában, ahol azt megkapja.

Oradea, 1939. június 16.  
Bleier Adolt Fuchs Salamon  
vb. jegyző. v. b. elnök h.

**Minőségben órákban izlésben szövet** különlegességeink vezetnek! Dus választék! Szolid kiszolgálás **Havas és Grünfeld** posztóruház Oradea, Piata Regina Maria I. (Kishidő)

**Kelmefestést** Női ruhák, férfi öltönyök, trenckotok, átmeneti kabátok vegyi tisztítását szépen és olcsón vállalja **BORGOS** ORADEA, Színház oldal, Bazár-épület

— Palesztinai hivatal közleményei. A Cionista Világszervezet Haifában hajózási iskoláját Erdély ifjusága részére is megnyitja a jövő tanévre. Az iskolának 4 szek- ciója van: a) a tengerészeti, b) hajó gépé- szti, c) rádió és d) annak építése. A tanulási idő 4 év. Előfeltétel 4 középsikola, teljes egészségség. A tengerészeti és gépészeti szek- cióban 14—15, a többi szekcióban 14—16 életév. Tandij 4 évre összesen L. P. 80.— További részletekről felvilágosítást ad a Zsidó Nemzeti Szövetség Str. P. Grigorescu 1, hivatalos napokon d. u. 5—6 óra között.



**Montevideo.** — Alfredo Daldomir tőbornok, az uruguayi köztársaság elnöke, kihallgatáson fogadta az antiszemitizmus elleni liga küldöttségét, amelyet biztosított arról, hogy kormánya nem fogja tűrni a zsidó-ellenes kilengéseket. Az uruguayi nemzeti sajtó, amely eddig kihangsúlyozott zsidóellenes hangot használt, tömptötte támadásának elét.

**Sanghái.** — Az utóbbi időben újabb 400 zsidó menekült érkezett Sanghailba. Az itt tartózkodó menekültek száma meghaladja a tízezeret. A sanghaji menekültügyi bizottság elnöke Európába utazott, hogy negyzszázötven pénzügyi akcióit indítsa be a menekültek segélyezésére.

**New-York.** — A világhírű gége- és fülspecialista, Heinrich Neumann tanár a newyersoni egyetem meghívására június hatodikán az „Aquitania” felédelzetére szállott, hogy Amerikába hajózzon. Neumann professzor Princetownban tudományos előadásokat fog tartani orvosok és növendékek előtt. A Gestapo-hatóságok olyan föltétellel engedték ki az országból, hogy hat hónap leforgása alatt visszatér Bécsbe. Neumann tanár amerikai tartózkodása alatt az ausztriai zsidók kivándorlása ügyében is tanácskoznai fog ottani illetékes körökkel.

**Prága.** — A Prágában megjelenő „Der Neue Tag”, amely tudvalevőleg báró Neurath birodalmi protektor lapja, „barátságosan, de hangsúlyozottan” fölhevítik a cseh könyvkereskedőket, hogy zsidó írók, mint Stefan Zweig, Emil Ludwig és Jakob Wassermann műveit ne árusítsák akkor se, ha cseh nyelvre vannak lefordítva. Prágában azt hiszik, hogy rövidesen német minóra rendelet jelenik meg, amely megtiltja a zsidó szerzők műveinek terjesztését, mert ezeket a kormány „ponyviradalomnak” minősíti. Gajda tőbornok pártjának szélsőséges elemei elhagyták a cseh fasiszta pártot és Jan Rozsévác-Rys vezetésére új saját szervezetet alapított. Rozsévácot mint cseh Streicher-ismert, aki még a közönséges idején számos zsidó üzlet ellen elkövetett bombamerénylet miatt Prágában és Königsgrützen börtönbüntetést szenvedett el. Az új párt neve Vlakja (zászló), amit a németek hathatósan támogatnak. Rövidesen Ceske Obrana (Cseh Védelem) címen napilapot is fog kiadni. A lap a Streicher-féle Stürmer utánzatának készül. A legutóbbi fasiszta tüntetés alkalmával, amely a Wencel-téren zajlott le, nemcsak csehek, hanem németek is részt vettek. Letartóztatásuk során kiderült, hogy szudéta-németek, mire nyomban szabadlábra helyezték őket.

**Bécs.** — A bécsi zsidó hitközség a napokban közölte egy kiadványban, hogy az Anschluss előtt Bécsben lakott 180.000 zsidó közül 88.000 kivándorolt, 3400 meghalt és 4000 kilepett a zsidó felekezetből. A 84.000 bécsi zsidó közül jelentéktelen azoknak a száma, akik lemondhatnak a hitközség támogatásáról. — Az elmúlt hét elején több mint száz szegénysorsos zsidó úgynevezett „fekvő sztrájkot” rendezett a hitközség székházában tiltakozásul az ellen, hogy hivatalos körök a kivándorlásra való előkészületeket húzzák-halasszák. A demonstrálók lefeküdtek a földre és órákon át lehetetlenné tették minden forgalmat a székházban. Csak akkor hagyták abba ezt a tüntetést, amikor a tisztviselők becsületszóra ígérték meg nekik, hogy ügyüket a lehető leggyorsabban elintézik. Néhányan a tüntetők közül hónapokat töltöttek a dachau koncentrációs-táborban.

**Varsó.** — A Kattowitzban megjelenő „Polonia” című lap tudni véli, miszerint a német hatóságok kényszeríteni fogják az összes Németországban élő lengyel zsidókat, hogy június 30-ig hagyják el az országot. Aki a fenti dátumig önszántából nem hagyja el az ország területét, azt fegyveres erővel fogják a határra toloncolni. A lap hozzátéti, hogy emennyiben a német kormány a fenti irányban intézkedéseket tenne, úgy Lengyelország represzállíkkal fog élni és az összes Lengyelországban élő német állampolgárokat kitűsíti.

**Kovná.** — Nagy tűz pusztított a napokban a színe kizárólag zsidók által lakott Uventis kis litván városban. A városka hét zsinagógája és több mint 50 család hajléka lett a lángok martalékává. Komoly gyűlölet szölnak emellett, hogy nagy tűz gyújtogatás következménye. A rendőrség széleskörű vizsgálatot indított be.

— MEGHALT HOCHMANN JAKAB. Hatvannégy éves korában Kolozsváron elhunyt. Hochmann Jakab ékszerész, volt ezüstárúgyáros, a hitközség egykori alelnöke, a zsidó közélet szimpatikus tagja. Fiatalon került Erdélybe Szegedről, ahol apja a hitközség kántora volt. Kolozsvárra Deváról költözött, ahol 1922-ig ékszerész-üzemét vezette. Ebben az évben megalapította a „Tacámul” ezüstárúgyárat, amelyet az ország egyik legtekintélyesebb ipari vállalatává fejlesztett. Vallásos és lelkescionista volt, aki aktív résztvevő a zsidó megújulás munkájában. Gyárát 1936-ban eladta, nyugalmába vonult és a hitközségi életben is élénken tevékenykedett. Tagja volt az országos ortodox iroda vezetőségének is. Szabad idejében a vallási irodalommal foglalkozott és a zsidó újjáépítést ebben a szellemben akarta megvalósulva tudni. Az volt egyik életcélja, hogy Erec Jisraeleben telepedik meg, ahol az országépítők vallásos irányításában akart közreműködni. Az isteni végzés ezt megvonta a kitűnő embertől. Félév óta betegeskedett, szivbaj támadta meg. Özvegény kívül két lánya, Jakab Mórné és Preisler Hermanné, továbbá unokák és kiterjedt rokonság gyászolja. — Vasárnap délelőtt temették a chevra székházából nagy részvét mellett Hochmann Jakabot, a kolozsvári zsidóság kiváló polgárát. Erdemeit Glasner Akiba főrabbi jellemezte megindító szavakkal, a hitközség vesztését pedig Weisz Gyula, az ortodox hitközség elnöke könnyekig megható búcsúzóban tolmácsolta.

— GANDHI ÉS A PALESZTINA-KÉRDÉS. Nadviv, a telavivi városi előjáróság titkára Indiában járt a Köfer háam megbízásából. Itt megismerkedett Herman Kalenbach johannesburgi zsidó mérnökkel, aki testi-lelki jóbarátja Mahatma Gandhinak, a hinduk szabadságharcosának, s kit a hinduk „igazibb barátának, mint fajtestvéreink” jelzők kíséretében emlegetnek. Kalenbach bemutatla Nadviv Gandhinak, aki pedig mostanában egy újabb éhségsztrájk után tart és nem igen fogad. Nadviv élt ez alkalommal, hogy bebizonyítsa neki, hogy a Timesben megjelent levele a zsidókérdésről merő tévedés. Esetelte előtte a német zsidók helyzetét — szerették a hazájukat, minden áldozatra készek voltak érte és csak az erőszak engedve hagyták el ezt a földet, amelyért annyi vérük ömlött a háboru alatt — és a tengernyi alkotást, amit a Palesztinába érkezett zsidók pénzzel-ésszel áldozatosan megteremtettek. Szavai nagy hatással voltak Gandhira, aki újra meg újra elítélte az antiszemitizmus barbarizmusát, ígérte, hogy cselekedni fog az üldözöttek érdekében és azt is, hogy újabb adatokat fog egybegyűjteni a palesztinai problémáról.

— Statisztika a lengyel hitközségekről. A Zsidó Tudományos Intézet (Jivo) statisztikai osztálya az 1939. évi népszámlálás kapcsán több igen érdekes adatot tett közzé a lengyelországi zsidóság tagozódásáról illetőleg. Az egyik adat arról számol be, hogy a lengyel zsidóság 17,8 százalékát két olyan hitközség öleli fel, amely egyenkint több, mint százezer lelket számlál. Ez a két hitközség a varsói és a lodzi. A zsidó lakosság további 6,8 százaléka három másik város hitközségére esik. Ezek Lemberg, Vilna és Krakkó, amelyeknek zsidó lakossága egyenkint 50-től 100 ezer lakosig terjed. Így tehát az ország öt nagy hitközsége nem kevesebb, mint a zsidó lakosság 24,6 százalékát foglalja magában. A zsidó tömegek további megoszlása a következő: 57,9 százalék 10 ezernél kevesebb, 8,4 tizezernél több és 9,1 százalék egészen 50 ezerig terjedő lélekszámú hitközségekben él. Összesen 35 olyan hitközség létezik Lengyelországban, amelyek több, mint 10 ezer zsidó lakost számlálnak és ezekben a hitközségekben az ország zsidó lakosságának 42,1 százaléka összpontosul.

BUN DE IMPRIMAT.  
„GRAFICA”, ORADEA

## B-U-M-D-R

### EZŐST A VITRINBEN

A Bál-Sém kislával meglátogatóit egy rabbit Mezebuz mellett. A rabbi gazdag ember volt és ebédelőjében hatalmas vitrin állott, gyönyörű üvegszekrény telve ezüst edényekkel. A Bál-Sém kislája ámulva bámult a kincsek előtt.

— Fiam — mondotta a Bál-Sém — ugy-e, irigyled a rabbit és fáj neked, hogy az apádnak nincs ezüstje? De tud meg, édes fiam, jobb hogyha az ember pénzt szegények között osztja ki, mintha halott ezüstöt vesz érte és kiteszi az üvegszekrényébe, hogy az ott mozdulatlanul csillogjon és ne tegyen jól senkivel.

### AKARMILYEN NEHEZ...

Egy erdélyi város fiatalemberéről beszélünk. Allandóan könyvvel járál a hóna alatt és nem tudja eldönteni, hogy mi jobb, egy „tátreiches Leben”, vagy egy „reiches Tadelchen.”

Megáll autójával egy főúti könyvkereskedés előtt és a kiszolgálónak a következőket mondja:

— Könyvet szeretnék venni.  
— Valami könnyebet adjak, vagy esetleg olyat, ami nehezebb?...  
— Lehet akármilyen nehéz is, hiszen az autóm itt áll az üzlet előtt...

### HA VALAKI NEM ÉRT A ZENÉHEZ...

Egy erdélyi város négylete meghívott egyik estélyén egy vonómegyet vendégszerreplésre. A sikerült koncert után a hitközségi elnök köszönetet mond a kvartettnek és többek között ezt mondja:

— Köszönjük az élvezetet, amit nyújtottak és kívánunk sok szerencsét, hogy módjukban legyen jövőre megnagyobbítani ezt a kis zenekart.

### NEM ÉRDEKEL.

Egy hitorsos megy az uccán és egy előtte haladó embernek ráút a vállára:

— Hogy van Reb Mordhe?  
Az illető hátrafordul és mérgesen azt mondja:  
— En nem vagyok Reb Mordche...  
— Nem?... akkor nem is érdekel, hogy — hogy van?

### SZATOC'S SORS.

Három srác bemegy a fűszerüzletbe, ahol az öreg fűszeres megkérdi az egyikőt, hogy mit akar?

— Tízért promencit, — mondja a fiú.  
Az öreg felmászik a létrán, leveszi a nagy üveg cukrot, kímér tízért promencit, felmászik a létrán és visszatesszi az üveget. Aztán lejön és megkérdi a másikat, hogy mit akar?

— Kérek tízért promencit, — mondja a második.

— Ej, ej, — sopánkodik az öreg — ezt előbb is megmondhattad volna — és a harmadikhoz fordul:

— Te is tízért promencit akarsz?  
— Nem.  
Az öreg felmászik a létrán, leveszi a nagy üveg cukrot, kímér tízért promencit, felmászik a létrán és visszatesszi az üveget. Aztán lejön és megkérdi a harmadikat?

— Te mit akarsz?  
A kislátu harsogva mondja:  
— Otért promencit.

### AMIT MÉG EGY TALMUDISTA SEM TUD.

A vándorló bócher bemegy a vendéglőbe és ott jól megvacsorázik. A vendéglős leül az asztalhoz és beszélgetni kezd veie. A bócher, bármiről is kérdezi őt a vendéglős, mindenről tud beszélni. A vendéglős csodálkozva hallgatja a nagy tudású bócher-t és egyszerre csak így szól:

— Érdekes, hogy te milyen nagy tudású ember vagy. Igazán kíváncsi vagyok, mi lehet az, amit te se tudsz?

— Ha csak erre vagy kíváncsi, — mondja a bócher — megmondhatom. A vacsorámat kiifézni például nem tudom.

### AKIK MINKET BANTANAK.

Egyszer legbizalmasabb hívei között panaszkodtak a Bál-Sém előtt, hogy a bródy-i rabbi átkot adott ki ellene és megbeyegzte az egész chassidicus mozgalmat. Kérték a Bál-Sémet feleljen mielőbb és minél erélyesebben ellenségeinek.

— Akik minket bántanak, — felelte a Bál-Sém — azok szent meggyőződésből teszik. Sőt nekik örömet okoz, ha minket üldöznek. A chassidizmus tena pedig azt tanítja, hogy senkit nem szabad megfosztani örömtől. Én nem felelek nekik.

